

BONIA PAU

PAU
COMUNA

Núm. 477 - Any XL

MONTUÏRI

NOVEMBRE 1992

El cementeri

Enguany el cementeri, el dia de Tots Sants, tornà rebre la visita dels montuïrers que almanco una vegada a l'any conserven viu el record de les persones que tant estimaren

**El pacte
de govern
demostrà una
vegada més la
impossibilitat
de treballar
junts**

**Els polítics
montuïrers no
foren capaços
de superar les
dificultats**

Els montuïrers, abans d'acudir a Barcelona a la demostració de gimnasia de manteniment, volgueren preparar-se en el poliesportiu d'Es Dau

El bandolerisme a Mallorca, en el segle XVII

En Bartomeu Moiana, "bandejat molt insolent"

L'escrit que avui presentam va esser publicat a la revista Coanegra de Santa Maria el juliol passat. L'autor de l'article és Mateu Morro Marcé, que a més d'historiador és l'actual batle d'aquesta vila.

La reproducció d'aquest article a Bona Pau es deu a que ens parla, entre altres, d'un dels bandejats més famosos del segle XVII, el montuïrer Bartomeu Moiana.

Entre els bandejats dels quals el poble de Mallorca n'ha servat la memòria, hi ha d'una manera destacada en Bartomeu Moiana de Montuïri. La seva anomenada és ben comparable a la d'en Rotget d'Alaró, del qual ja ens ocuparem a una altre article. Però si en Rotget ha perviscut en la memòria del poble com etern fugitiu, l'home que tenia fullat, i se n'ha recordat d'una manera especial la seva captura a Lluc, en Moiana s'ha recordat com un terrible bandejat, o almenys així l'han donat a conèixer, i n'ha quedat gravat el moment de la seva terrible mort, l'any 1666, a la vila de Montuïri.

Fets del bandejats en el segle XVII

El segle XVII és el segle per excel·lència dels bandejats. Un segle fosc, després de les grans lluites socials de les Germanies del segle XVI, que havien acabat amb la derrota del poble i amb la consolidació del predomini de l'aristocràcia. Temps dolents, sovint de fam i poc treball, un temps en el qual el fenomen del bandolerisme va arribar a prendre unes dimensions molt grans. Un bandolerisme arreladíssim, amb centenars d'homes armats per les muntanyes, que disposaven del suport i d'amistats, imprescindibles per a la seva supervivència.

Les persecucions

L'any 1666, el virrei de Mallorca, Roderic de Borja i Llançol, establí les mesures que s'havien de dur a terme per acabar amb els bandejats. Nomenà cavallers com a governadors de les viles, organitzà patrulles a peu i a cavall per a reconèixer tots els amagatalls i possessions. La venda de pólvora restà prohibida. Les viles s'havien d'autoabastir, no es podia treure cap queviure sense el visat del governador corresponent. Amb la finalitat d'obtenir informació es posaren unes caixes on la gent hi podia dipositar avisos, si no ho volia fer de paraula. Per últim, el 28 d'agost, es feren paredar tots els forns de pa amb pedra i morter i es

Fins fa poc temps, les casetes de camp quasi no tenien finestres, rebien la claror pel portal i procuraven que sempre donassin l'esquena a tramuntana. Se solen veure amb una cisterna o pou aferrat a la mateixa paret i amb una barra que sosté la corriola. Freqüentment els bandolers hi romanien.

manà que es traguessin tots els queviures de les possessions i fossin duits a les viles.

El mes d'agost de 1666 el virrei en companyia de dos jurats del regne, Salvador d'Olesa, propietari de Son Seguí, i Jeroni Pont, emprégué una gran persecució contra els bandejats. Acompanyat d'un estol d'homes armats, anava d'una banda a l'altra: era a Sineu el 3, 6, 9, 13 i 21 d'agost; a Manacor, el 30 d'agost i el 3 de setembre; a Inca el 14 de setembre; a Campanet el primer d'octubre; a Sóller el 6 d'octubre; i un altre pic a Campanet, el 9, 12, 18, 22, 28 i 30 del mateix mes. L'acció coordinada del virrei i la seva tropa, les colles d'homes armats de cada vila, les mesures duríssimes preses —que pràcticament havien establert un estat de guerra total a l'illa— i la col·laboració de l'església, havien de dur a etzibar un cop molt fort al bandolerisme mallorquí. L'església permeté treure els bandejats refugiats als edificis religiosos. Els resultats foren els esperats, es capturaren bandejats importants com en Gargamellot de Petra, en Tretze, en Xoroi, i molts d'altres. Els bandejats

capturats foren més d'un centenar. Tancats en el castell de Bellver, la major part d'ells acabà a treballs forçats.

La persecució d'en Moiana

El virrei tenia un interès especial en capturar en Bartomeu Moiana, de Montuïri, el bandejat que hem vist participar a l'assalt de Ses Basses, i sense dubte el bandejat més famós de tots, aleshores. En un primer moment de la persecució, el virrei pensà que s'amagava prop de la vila de Felanitx. A la seva correspondència escrigué: "Mucho cuida el diablo a Moyana, pero más puede Dios, no ay sino continuar en las diligencias esperando llegue su ora".

El 5 d'agost l'avisaren que a la possessió de Son Nadal Gros, del terme de Felanitx, en Moiana, amb tres companys, hi deixà a l'alba un cavall que havia agafat a les dotze de la nit a Son Vaquer. El 3 de setembre el virrei prengué mesures perquè en Moiana i en Gargamellot de Petra no agafassin un bergantí que anava a Gènova i era a Porto Colom.

(Continua a la pàgina següent)

El mercat del dilluns

El dilluns dematí, a plaça, amb motiu del mercat, si fa bon temps, és un dia molt apropiat per retrobar-se setmanalment moltes persones, sobretot d'edat i jubilats, i allà empatar la xerrada.

Però també és el punt indicat on les madones de casa poden trobar-hi molts de productes d'utilitat, a vegades a bon preu, tant de vestir com per a les necessitats de la pròpia llar. I els homes també qualche vegada "firen".

(Ve de la pàgina anterior)

Captura d'en Moiana a Orient

La captura d'en Bartomeu Moiana es produí molt a prop de Santa Maria del Camí, amb la intervenció de gent de la nostra vila. El virrei en la seva persecució sense trava passà per Coanegra i pernoctà amb la seva tropa a Son Güia. En els llibres de Clavaris de l'Ajuntament de Santa Maria del Camí s'hi troben referències, per les despeses que s'ocasionaren a càrrec de la Vila. A la viuda Apol·lònia Ferriol, li pagaren 10 sous, "per lo que s'ha gastat quan lo senyor virrei fonch a Cohuanegra, per persecució de bandejats, com es de olives, murtons et alias". "A la jaia Guya, per la posada que ha donat quan el senyor virrei passà". "A mestre Jaume Capó, ferrer, per adobs de grillons, 18 sous". "A Sebastià Pizà, moliner, 12 sous per haver molt per la vila, quant perseguien, per ordre del senyor Virrei". "A l'honor Miquel Canyelles del Torrent Fals, dos lliures y vuit sous, per quatre pessets de formatge, y tres sous, per quant perseguien los bandejats".

El 6 de setembre la persecució, amb la participació de l'exèrcit de Santa Maria, se centrà a les muntanyes i boscos de s'Extremera. "A 6 del mateix los de la vila de Santa Maria mogyeren set hòmens a la Extremera y los perseguiren fins a Orient, ahont acudiren a ajudar-los los de Bunyola, Sòller, Binissalem, Selva i Alaró". La persecució fou difícil, "Pelearen des de dos hores de dia fins a una a passar el sol, y los prengueren havent-ne ferit dos, un en el pit... i lo altre en el braç".

Entre el bandejats capturats n'hi havia un que era esclau d'en Marc Vallès, dos eren de Sineu, coneguts pel malnom de "Repics", un altre era n'Amador de Sant Joan, hi havia en Bartomeu Moiana de Montuïri, "bandejat molt insolent".

En Moiana fou ajusticiat a Montuïri, on hi havia nat, el 15 de setembre de 1666, quasi immediatament després de la seva captura, amb altres dos bandejats. "Primer llevaren les orelles a dit Moiana, i després lo esquarteraren amb los altres". Se li atribuï la mort de més de vint persones i que "feia per fer cridar a la plaça cridant al Virrei amb una tassa d'aigordent..." El seu cap va ser guardat dins una gàbia a Montuïri.

Roderic de Borja havia aconseguit un notable èxit en la seva gran persecució, però no fou suficient per tal d'eliminar el bandolerisme mallorquí, que tenia arrels en unes circumstàncies socials i econòmiques que no variaven.

El 1667 el virrei hagué de dirigir un altre encalç a les muntanyes de Coanegra. I devers els 1673 ò 1674 hi hagué un enfrontament molt fort. Els documents parlen de les "arcabussades que tingueren els llochtinents ab homens no coneguts". En el combat hi morí "lo oficial de la vila", és a dir, el saig, que era Miquel Aloy.

El record d'en Moiana a Montuïri

En el poble de Montuïri s'ha servat un record basant viu d'en Moiana, i en concret del seu esquarterament. Madò Maria Cloquell i Miralles "Xigala", nas-

cuda l'any 1878, ho contava així a Joan Miralles: "Gafaren quatre bistis. El fermaren a cada cama i a cada braç i l'escorteraren.

-I això, ¿quan va ser?

-Pentura fa dos-cents anys o tres-cents. Què sé jo, què t'he de dir! Deien que l'havien duit a enterrar... i que n'havien posat un tros en es cantó de sa Costa, però no sé si és ver. Un clau hi havia. Mos feia por es passar-ne.

-Ah!... això que era un...

-Un bruixot!

-Que no era un que nomia...

-En Moiana!

Pere Josep Miralles i Bauzà "Pierres", nascut el 1887, contà:

"-¿Heu sentit contar res d'un que li deien en Moiana?

-He sentit contar que hi havia un lladre i el penjaren a un cavall i el mollarren dins es puesto de So Na Moiana i allà on se va aturar es cavall l'enterraren i hi ha una roca encara posada dins So Na Moiana de don Joan Ferrando i jo me record que la volien llevar i no li deixaren llevar i encara ara hi és. Això és d'en temps primer..."

Bartomeu Moiana, "bandejat molt insolent", montuïrer, capturat amb els seus companys a Orient un dia calorós d'agost de 1666 i executat al seu poble passats uns dies, segueix encara recordat, tres-cents anys després. Reis, bisbes, grans personatges, han estat oblidats en la seva majoria per la memòria popular. La memòria dels bandejats, emperò, ha arribat viva fins al nostre temps.

Mateu Morro i Marcó

Ses Rotes, ¿camp de batalla?

No, ningú la vol. Tothom en fuig. Terrorífica, brutal, ferotge, satànica, cruel, violenta, perversa... és aquesta dama àvida de mort i desgràcia. Exhala un penetrant perfum a pólvora cremada i el seu nas horrible, només inhala gasos tòxics i substàncies fèrrestes. Amb ulls de fera insaciable contempla, sanguinosa, l'extermini i la destrucció. És insensata, mentidera i dolenta. És la guerra.

Avui la guerra que els nostres pares patiren ja és part de la història, ja és part del passat. Només en resta un fum diàfan del què fou una gran foguera. Però, no hem d'oblidar que nombrosos enfrontaments armats sacsegen per onsevulla aquest planeta, agiten, encara ara, el món modern. Per ventura el conflicte bèl·lic més proper és el que assola la república de Bòsnia-Herzegovina. Ens tranquil·litza pensar que els tirs són enfora i amb la comoditat que dona la distància, (mil quilòmetres és un espai suficient per emmudir el patiment i apagar el foc de les bales i les granades) contemplam estupefactes fins on arriba la barbàrie dels homes. Reparant, atrinxerats rera les insensibles parets de les nostres cases, que els humans (al cap i a la fi, un cúmulo de matèria conscient) tira a tira ens convertim en éssers brutals i espantosos que es mouen només responnent a estímuls materials, freds i sintètics.

Un xiuxiueig oscil·la intranquil pels carrers de Montuïri. Un rumor planeja incessant sobre aquest antic poble. Ningú en sap donar les clàries exactes, però la pregunta corre insistent de banda a banda. ¿Què han de fer a ses Rotes ? Faran un camp de golf, comenta una. Per ventura un port esportiu, ara estan molt de moda, insinua un altre. No sigueu bèsties, proclama el més informat. A ses Rotes no hi ha aigua suficient per regar la gespa d'un camp de golf i molt manco perquè hi puguin navegar llances i vaixells de vela. I encara manifesta un altre: Però, n'hi podrien dur! Tot és possible a un poble que progressa...

Histèriques, indignades se suporten una a l'altre, sobretot ara que, il·luminades dia i nit, no poden descansar ni somiar amb contarelles passades. Són les vetustes pedres que tenen la resposta. Però són mudes. Voldrien es-

baldragar-se. Engronsen majestuosa la llarga cabellera, nítida, verdosa, agitada per un vent insolent, obstinat i una remor intensa, persistent, enfollida s'afica per tots els indrets, foradins i racons de la plaça. Són els fassers dels graons que tenen la resposta. Però ningú els oïen. Voldrien arrabassar-se. Haurà d'ésser l'òliba d'ulls grossos i brillants qui ens doni la resposta. Ella que, en el seu cau i amb zel escolàstic, ha guardat anys i més anys silencis i nits estrellades. I ara, allunyada de l'impàvid campanar, el seu etern amagatall, per llums elèctriques i impúdics renous, vaga dissortada i malencònica cercant la divina Atena, per alimentar-se de saviesa i civilització, que tant necessita i que enlloc troba. Serà ella, qui amb el seu cant esgarriador proferirà la maledicció: A ses Rotes hi han de fer guerra!

Una guerra de bromes, però una

guerra. Els executius, els vips, els poderosos estan molt estressats i han de menester tranquil·litzar-se. Necessiten passar-se els nervis i per això juguen a guerra. Acoten un terreny i allà, armats amb fusells metralladors i tot el material bèl·lic necessari, es dediquen a caçar l'enemic fins a eliminar-lo. Els enemics, els contraris, són empleats del negoci que s'han d'amagar i han de procurar que no els ferin. I si això passa, són inofensives bales de plàstic amb pintura vermella, que els mata. I quan des del poble se sentin retronar les ràfegues de metralladora, per ventura n'hi haurà que diran: Ara em maten un germà, ara em maten un fill, ara em maten mon pare. I el vespre son pare tornarà a ca seva amb els doblers de la diada. I l'endemà anirà altre pic a que el matin. I així, cada dia morirà i morirà...

Fins i tot la mort serà de plàstic!!!

Fins i tot la mort serà rutinària!!!

Sa talala d'en Rubí.

La foto retrospectiva

Era altre temps, era en temps de la república, concretament l'any 1934, quan aquests tres adolescents passejant pel poble es trobaren amb el fotògraf i accediren a retretar-se.

Aquests són en Miquel Martorell "Tarric", en Miquel Morell "Espardenyaret" i en Joan Miralles "Niu"

No s'entenen

Els fets demostren que els nostres representants a l'Ajuntament de Montuïri no s'entenen. No han estat capaços d'arribar a un acord per tal d'emprendre junts les accions que s'han de dur a terme en el nostre poble perquè de cada dia avanci cap al progrés, realitzant les millores que tots els partits polítics ens presentaven en llurs programes electorals. El pacte que s'havia proposat no ha estat possible.

Aquestes consideracions no volen esser un atac o acusació a uns ni manco l'enaltiment d'altres, perquè creim que la responsabilitat cau damunt tots.

Si, per una part, el partit en el govern municipal —el P.P.— ofereix participació als altres, en les tasques de govern i decisió —en un principi al

L'avantprojecte per al millorament de l'entrada a Montuïri i que oferirà un aspecte agradós i digne, és molt possible que en el futur sia també objecte de polèmica

PSOE i a CB, i al PSM condicionats els mateixos regidors i/o responsables havien d'haver lluitat i llimat rues o asprors fins aconseguir aquesta participació. Molt bé s'haguessin pogut entrevistar amistosament i superar tantes quantes divergències impedièren l'acord, fins arribar a l'enteniement desitjat a fi que els onze regidors s'esforçassin per al bé comú dels montuïrers. És possible que es donin incompatibilitats de caràcter o divergències en el mode d'esser o d'abordar temes que s'han de dilucidar; però quan els homes de bon de veres pretenen un cosa, generalment l'aconsegueixen sempre que hi hagi bona voluntat i sobretot si saben cedir un poc de cada part.

Recordam que els programes electorals que presentaven tots els partits eren dignes d'elogi i tots orientats a beneficiar Montuïri. Els aspectes culturals, cívics, esportius, urbanístics, econòmics, històrics... i tants d'altres s'havien d'emprendre de tal manera que el nostre poble havia de progressar de cada dia a fi que la gent visqués millor i a gust dins la vila o en el camp.

No oblidem tampoc que la tasca principal dels partits de l'oposició és la de detectar i denunciar les decisions o empreses que pretén dur a terme el partit en el govern sempre que considerin que dites empreses

no estan dins la legalitat o bé d'altra manera estarien millor. Però també aquests regidors com a representants d'una part dels ciutadans i a la mesura de les seves possibilitats, han de col·laborar en benefici del poble i des de l'oposició, aportant tantes quantes suggerències considerin factibles encaminades a millorar la convivència.

Tal és el cas de la il·luminació de l'església i el campanar, que en un ple ho va proposar el P.S.O.E. i s'ha duit a terme ara, governant el P.P.; i el poble ho ha aplaudit.

Però, ¿per què no s'ha arribat a un consens? ¿Qui en té la culpa? ¿S'han detectat abans d'iniciar-lo, segones intencions?

A una altra part d'aquest número podem llegir les justificacions —o injustificacions— dels nostres representants polítics. Cadascú ofereix la seva postura o visió. Però el fet cert és que no s'entenen entre sí els polítics que vàrem elegir. I qui en paga les conseqüències és el poble. Potser que siguin bons governants. I possiblement ho són, individualment. Però en equip han demostrat una altra cosa.

És, per tant, evident que el pacte de govern ha fracassat abans de posar-se en marxa.

Onofre Arbona

NOVEMB
en
TENERIFE

SA NOSTRA D'OR

A Montuiri no s'ha oblidat L'accident dels Creuers que fa 25 anys commocionà tota Mallorca

Un espantós xoc entre un camió i un autocar de turistes anglesos causà 9 morts, 6 ferits greus i 19 lleus

La nit de l'11 al 12 d'agost de 1967 —ara ha fet 25 anys— un greu accident de tràfic un poc més enllà dels Creuers, a la carretera de Manacor, fou la causa de 9 morts, 6 ferits greus i 17 lleus, tots turistes anglesos que viatjaven amb un autocar on n'hi anaven 37 i que des de l'aeroport es dirigien a Cala Millor.

Possiblement l'accident es produí minuts passades les 12 de la nit, ja que es trobaren entre els equipatges, dos rellotges romputs, aturats un a les 12 i cinc i l'altre a les 12 i deu.

Del diari "Balears" del 13 d'agost de 1967 en treim algunes notes que posen de relleu la magnitud de l'accident, segons relat del periodista:

Havien xocat un autocar i un camió. Moments després una potent grua havia estat sol·licitada a Palma a fi de posar damunt les rodes, l'autocar. I així com era aixecat anaven augmentant els esclais, entre la sorpresa general. Ens adonàvem que tot el costat esquerre de l'autocar, de cap a cap, havia estat fulminat per la col·lisió...

Com si fos el descórrer d'un teló. Net, el tall, des del sòtil fins a la part inferior. Acte seguit, l'horrible espectacle que ofería l'escenari. Totes les butaques del costat esquerre eren una pasterada de ferros i tapissaria, objectes personals, peces de vestir...

D'aquell bordell sorgien cadàvers. Homes, dones, joves... un silenci impressionant ens rodejava. Sols s'alterava pels esqueixos dels materials que impedièn l'accés als cossos...

Seguidament l'alineació dels cadàvers. Vuit en total. Foren col·locats dins els baüls que des del cementeri de Montuiri havien arribat...

S'anava fent de dia. Amb la Guàrdia Civil anàvem recuperant objectes i equipatges. Dins la bassa d'oli que va deixar l'autocar damunt la carretera, monedes, joies, capsetes de xigarros, tot s'anava depositant dins bosses i se'n feia càrrec la Guàrdia Civil...

Davall una figuera hi romanien els baüls, fins que un darrera l'altre amb el cotxe fúnebre eren traslladats al ce-

En aquest estat romangueren els dos vehicles involucrats en l'accident dels Creuers, ara ha fet 25 anys, i del que tant se'n parlà a Montuiri

menteri de Montuiri: un destí molt distint el d'aquells infortunats, al que les seves il·lusions havien marcat.

Més tard, a una clínica de Ciutat moria el que feia 9. I mentrestant continuava la identificació dels cadàvers fins ben entrada la nit. Els qui havien estat assistits en cura d'urgència a Montuiri continuaren, més tard, cap a Cala Millor.

El matí el Governador s'entrevistava

amb el Cònsol britànic a qui manifestà la consternació que commocionà i va assolir Mallorca per tot arreu.

Pel que fa a Montuiri aquella nit d'estiu molta gent, que a Plaça o davant ca seva estava a la fresca, sentí l'estrèpit de la topada i hi va acudir. Les jornades següents foren de dolor, commoció i fins i tot de trastorn per una catàstrofe viscuda tan de prop. A la vila no es parlava de res més.

S'ha dit que...

... "mos han canviat ses 'camisettes' del Montuïri. Aquelles retxes verticals i vermelles s'han convertit en pastilles 'Juanola' i ara pareixen 'pallassos', es nostros jugadors". Ho deia un espectador montuïrer en es partit de dia 4 d'octubre.

... hi ha gent de sa tercera edat que va a ses excursions pes bon dinar que poden assaborir. Bo i molt. Qui més qui manco ja està cansat de tants de "sacrificis"... "Si n'hi hagués moltes d'excursions, prest hauriem de cridar es metge!", exclamà un home delicat.

... "no pareix que estiguem en temps d'estalviar", deia un que no podia consentir tant de temps com l'església està il·luminada. "Se malgasta massa, en corrent. Si tal vegada hi estàs manco hores i segons quins dies..."

... se va celebrar a Mallorca, a principis d'octubre, sa setmana dets orgues històrics; i a la villa ningú va saber perquè no hi participà Montuïri. I deia: "Se gas-

taren tants de doblers pere arreglar es nostros i ara no el sentim. ¿Qui en té sa culpa?

... s'Ajuntament de Montuïri ja té un segon cotxe. Qualcú digué: "Que han de fotre, tants de cotxos" i l'altre li respongué: "I a ca teva, ¿no en tenlus dos, per tres persones?"

... es dia que es de sa tercera edat celebraven ses verges, un home demanà: "¿Per què no se celebra sa festa des verjos?". I s'altre li contestà: "Tant hi ha d'aquí allà com d'allà aquí, si qui més qui manco, de sa tercera edat, ja no ho és, verjo".

... dia 17 d'octubre es nostre batle assistí a Algaida a sa presentació des llibre "Biografia d'Algaida". I ho féu per prendre model a fi de fer qualque dia sa *Biografia de Montuïri*.

... es regidors des nostre Ajuntament no es posaren d'acord pes pacte de govern i de fer feina, però s'entengueren, ja fa temps, pes de cobrar. No és lo mateix.

... ISABAN (Institut Balear de Sanejament -pes qui no ho saben-) te previst acabar ses depuradores de Mallorca abans de l'any 2.000. Si sa de Montuïri és de ses darrereres, n'hi haurà un grapat que no la veuran funcionar.

... han plogut i plouran "mocions" de censura contra una foto aparescuda a "Radical" basada en el quadre de "L'última Cena" de Leonardo da Vinci. En ella Macià Manera és el personatge central, representant Jesucrist, envoltat dels dotze apòstols, encarnats per polítics i gent popular, entre els que hi ha Joan March, Paco Obrador, Sebastià Serra, Janer Manila... uns asseguts a la dreta i altres a l'esquerra (¿...?).

... ¿per què no se convida el Pare Martorell a presentar a Montuïri es seu nou llibre "Sempreviva"? Seria ben rebut i ben arribat, sobretot si teniem oportunitat de sentir tantes cançons, que es vells saben des de nins i que són oblidades.

En Xerrim

RESTAURANT

ES DAU

Cuina internacional
Plats mallorquins
Menjador
Piscina
Terrassa
Fàcil aparcament
Preus econòmics

.....
Avda. Es Dau, s/n Telf. 64 62 80
Montuïri (Mallorca)

L'Ajuntament informa

Resum de l'acta de la sessió plenària ordinària del 20 d'octubre de 1992

Conveni amb la U.I.B.

Per unanimitat el Consistori va aprovar amb tota la seva extensió i termes el conveni marc de col·laboració entre l'Ajuntament de Montuïri i la Universitat de les Illes Balears.

Padrons d'imposts municipals

Per majoria es varen aprovar els padrons de contribuents corresponents al que vénen a ser les contribucions i l'impost sobre activitats econòmiques, d'acord amb les liquidacions individuals efectuades; de les quals les quanties totals són aquestes:

Impost sobre urbana	15.261.730 pts.
Impost sobre rústica	664.750 "
Impost activ.econòm.	1.889.848 "

Total 17.816.328 "

S'acorda també que sien exposats al públic i posar-los al cobrament, a les oficines de la Casa de la Vila, durant els dies 1 al 15 de novembre.

Adjudicació d'obres

S'acordà adjudicar per majoria les obres d'ampliació i reforma de l'edifici per a club de la 3ª Edat (Ca S'Escolà) per 4.500.000 pessetes a l'empresa Gabriel Mayol Gomila. I nomenar arquitecte i aparellador.

També s'acordà per majoria l'adjudicació definitiva de les obres de restitució de la paret de contenció del pati de les escoles a l'empresa Antoni Verger Payeras pel preu de 2.803.669 pessetes. I designar arquitecte i aparellador.

Pacte de govern municipal

Es va deixar pendent el pacte de govern municipal per posar per condició els regidors del PSOE i CB que únicament hi accedirien si hi participaven tots els partits polítics amb representació municipal. A la qual cosa el batlle va manifestar que això no era possible mentre el PSM no retirés el contenciós administratiu plantejat contra un acord de l'Ajuntament.

Moció del PSM

Atès que el tràfic provinent de Manacor a Randa es desvia per un camí veïnal de Montuïri i aquest ha sofert greus desperfectes, el grup municipal del PSM presentà una moció que el ple per unanimitat recolzà, en el sentit de dirigir-se a la Conselleria d'Obres Públiques sol·licitant que es reparin els desperfectes existents en el tram de camí utilitzat per desviar el tràfic de Manacor a Randa.

Moció del PSM Referent a la 3ª Edat

El PSM havia presentat una moció davant l'ordre —segons aquest partit— de tancament del menjador de la 3ª Edat, sol·licitant la convocatòria urgent d'una sessió plenària extraordinària per tal de tractar aquest punt i a més l'estat d'obres, pressupost, motius de demora, previsions de finançament, subvencions..., però una vegada que el batlle va haver informat sobre el tema i assabentats els regidors de la situació, el PSM va retirar la moció. I es donaren tots per informats.

Recurs contenciós administratiu "Personació"

Referent al recurs contenciós administratiu interposat per Mateu Ginard contra acord del Ple, s'acordà que l'Ajuntament es personàs en el jutjat corresponent. Per a això es nomenà un procurador i un advocat perquè representin el Consistori.

Precs i preguntes

A) Pregunta del PSM

1.- P: ¿Quin cost ha tengut l'enllumenat exterior de l'església?

R: 2.240.292 pessetes.

2.- P: S'han estudiat altres alternatives menys impactants que les faroles sobre els graons?

R: El projecte fou aprovat pel Ple.

3.- P: ¿Quines condicions regeixen l'explotació del bar del futbol i el manteniment de les instal·lacions?

R: Van a càrrec del C.D. Montuïri, menys la llum.

B) Pregunta del PSM

1.- P: Relació de persones i entitats que han rebut invitacions per assistir a les berbenes de Sant Bartomeu i nombre d'invitacions rebudes per cadascun.

R: (Sense contestar)

2.- P: Recaptació de les berbenes dels dies 23 i 24.

R: 1.830.400 pessetes.

3.- P: Relació detallada de les despeses de les berbenes.

R: (S'entrega estat de comptes).

4.- P: Balanç del bar de les berbenes i ingressos bruts i despeses de personal, material...

R: Figura a l'estat de comptes.

5.- P: Quin cost ha tengut el servei d'ordre contractat per a les festes?

R: 183.425 pessetes.

6.- P: ¿Quin cost ha tengut cadascuna de les activitats de les festes?

R: Figura a l'estat de comptes.

7.- P: ¿Quin és el balanç econòmic total de les festes?

R: Ingressos... 5.496.150 ptes.

Despeses... 6.594.299 ptes.

C) Prec de Pere Sampol

Pere Sampol del PSM va demanar que constàs en acta l'agraïment del Consistori a Bartomeu Arbona "Quelet" per haver cedit gravacions i material que han possibilitat treure a llum la cinta o "cassette" referent a "Els Cossiers".

S'accedeix.

Pagament de contribucions

L'Ajuntament participa que l'import sobre contribucions rústica, urbana i activitats econòmiques es poden liquidar a les oficines de la Casa de la Vila de l'1 al 15 d'aquest mes de novembre.

El pacte de govern a l'Ajuntament ha fracassat abans de posar-se en marxa

Els representants dels partits polítics ofereixen explicacions justificatives

Explicacions del batle

"Els vaig donar l'oportunitat i ells l'han desaproveitada"

El pacte de moment ha fracassat degut a que el primer punt que posaren PSOE i CB és que hi havia d'haver enteni-ment entre les tres forces. Això vol dir que el PSM havia d'entrar dins aquest pacte.

És una cosa que realment trobo poc seriosa, perquè crec que si ells volguessin fer feina no haurien d'esperar que els altres en fessin o no; cadascú ha d'ésser responsable per ell mateix de dur endavant el seu programa. Considero que això és una excusa de no tenir ganes de fer feina per al poble. I és un fet que a mi em sap greu.

Els vaig donar l'oportunitat i ells l'han desaproveitada. Per tant, a partir d'ara jo duré les coses així com cregui i compenetrat amb el meu equip. I a ells sols se'ls comptarà com oposició. Aquesta és la postura del batle.

Convé posar de manifest, per altra part, que no és la mateixa cosa parlar del PSOE o de CB, que xerrar del

PSM. Per a mi no és igual, perquè amb el PSOE i amb CB s'hi pot fer feina, en canvi amb el PSM les diferències són molt grosses. Crec que actualment i pel que fa al PSM, en aquests moments, un dels motius principals de divergències és el fet d'estar actualment al jutjat per un plet que ells posaren sobre el poliesportiu, però això és una petita cosa. La política se-va sempre és la d'anar en contra de tot quant es fa a Montuïri; realment no viuen el poble. Ara tenim la darrera prova amb el fet de presentar una moció d'urgència d'un ple o la del tancament del menjador de la 3ª edat; cosa que era totalment mentida, un fet molt delicat i que s'ha de tocar amb esment, ja que el nostre menjador es pot considerar com el principal menjador que funciona a la part forana de Mallorca. I d'aquesta manera ells li han volgut fer molt de mal. D'aquí que tractar del PSM, per una part, o del PSOE i CB per altra, és molt diferent.

És per tot quant acab d'esmentar que em sap molt de greu que el PSOE i CB hagin posat per primera condició que fossin tots tres. Cosa que ells mateixos no creuen; el que passa és que és una excusa.

Per tant i en general continuarem com abans, sense tenir-los en compte a l'hora de programar ni d'executar.

Explicacions de CB

Donades per Joan Verger Gomila "Lluitarem per dur a terme el nostre programa electoral"

(Com a contestació ens va remetre la proposta que feia dit partit)

Ens sorpre-nem i alegrem de la proposta de participació al Govern Municipal feta pel Partit Popular, donat que Convergència Balear havia sol·licitat en diverses ocasions la participació dels partits opositors a les tasques municipals, cosa que fou rebutjada sense més explicacions i que ara tampoc han estat donades. El nostre partit està totalment disposat a la participació al govern municipal, però per dur-se a bon terme han de donar-se una sèrie de condicions, a saber:

1^a.- Condició *sine qua non* per a la nostra participació en el Govern Municipal serà la participació a les tasques de govern municipal de tots els grups de l'oposició (PSOE, PSM i CB) renunciant a la nostra participació si un partit polític nacionalista i democràtic, de forta implantació en el poble, és

MUEBLES BAUZA® S.A.

EXPOSICIÓ
Carrer Major, 22
Telèfon 55 03 50

Apartat de Correus núm. 106
07500 - MANACOR
(MALLORCA)

exclòs pel Partit Popular de participar-hi. L'actuació dels diferents grups polítics es regirà per a la predisposició al treball, l'interès del poble de Montuïri, la companyonia i la bona fe.

2ª.- Convergència Balear mantindrà total llibertat de vot i d'actuació d'acord al seu programa de govern municipal, en especial al context nacionalista, protecció liberal-progressista i de protecció a la natura.

3ª.- Els decrets d'alcaldia seran excepcionals i extraordinaris i sols en cas d'evident urgència, prenent-se les decisions, acords i autoritzacions tant a la Comissió de Govern com a les restants comissions dels diversos rams.

4ª.- Acceptam participar a la Comissió de Govern i a les diferents comissions informatives d'acord al que manifesta el Reglament Orgànic de l'Ajuntament, formades per un membre de cada partit polític més el batle, essent totalment respectades les seves resolucions a l'hora de les votacions al Ple.

5ª.- La participació al Govern Municipal del grup C.B. és mantindrà mentre la política que es faci vagi en profit de Montuïri i dels montuïrers, a l'augment de la seva qualitat i nivell de vida, progrés socials i protecció al medi ambient; al mateix temps lluitarem per a dur a terme el nostre programa polític.

Explicacions del PSOE

Ofertes per Josep Mª. Munar

"Malgrat no s'hagi arribat a cap acord, estam disposats a col.laborar amb la majoria municipal"

Pensam que el pacte municipal era una cosa que tenia ben pensada el batle i el seu partit PP-UM a Montuïri. Pens que ells, de cap manera, tenien intenció seriosa de fer un pacte municipal. O sia que més que res, la seva intenció era la de donar una imatge diferent, donar una imatge de bon al.lot, del batle; una imatge de serietat que nosaltres oferim a les forces de l'opo-

sició, un pacte municipal, i ells no volen entrar dins el pacte.

Això va fer que nosaltres, el PSOE, féssim una oferta també bastant seriosa amb un grapat de clàusules i amb una sèrie de condicions.

La primera era que les altres forces polítiques de l'oposició, C.B. i PSM, entrassin en el pacte municipal. Una altra condició era que l'administració estàs al dia o s'hi posàs, tant per part d'actes administratius com en la part de comptabilitat. Perquè segons tenim entès, la comptabilitat va bastant retardada. No vol dir que es dugui malament, però hi ha una deixadesa per part del batle que fa que l'administra-

ció vagi totalment endarrerida.

Altres condicions posteriors es referien al canvi de les Normes Subsidiàries: s'havien de posar damunt la taula, ja que implica una desqualificació d'uns terrenys per qualificar-ne uns altres, a la carretera. I això suposava donar molts de perjudicis a unes persones en benefici d'unes altres. Tot això s'havia de posar damunt la taula i consensuar-ho, negociar-ho i parlar-ne.

Un altre tema molt important era el tema de la residència de la 3ª edat, que sembla que el batle no sap que s'ha de fer amb aquesta residència, que ara té acabada. No sap per on ha

S.I.A.C.

EL CAMÍ MÉS CURT PER TOT EL QUE VOLS SABER SOBRE L'ADMINISTRACIÓ

900
321
321

EL TELÈFON AMB RESPOSTES

Servei d'informació i atenció al ciutadà

GOVERN BALEAR

CONSELLERIA ADJUNTA A LA PRESIDENCIA

de partir. Sembla mentida que un partit que a nivell d'estat tengui ganes de governar l'Estat espanyol, no sapi en aquest moment, amb una residència acabada, què ha de fer amb ella. I allà s'hi han gastat 60 ò 70 milions de pessetes i sembla que ara el batle no sap com ho ha de posar en marxa.

Hi ha tot el tema de les aigües, del consorci de les aigües, que tot això s'havia de posar damunt la taula. Un tema problemàtic. El tema del poliesportiu, que sembla que ha estat el fet més important perquè el batle no convidàs a negociar als del PSM.

Jo crec, per altra part i sobre aquest recurs que va posar el PSM damunt el poliesportiu, que la cosa millor que podrien fer seria assegurar a una taula, tant uns com els altres; perquè tant si guanya el PSM com si guanya l'Ajuntament, que és personarà, l'únic que hauran aconseguit serà que al poble li haurà costat 300, 400 ò 500 mil pessetes més de cost de judici, de jutjat. I a la fi no haurem aclarit res. S'hauran retardat unes coses. Pensa que sobre el tema del poliesportiu seria necessària una negociació més ampla, perquè en política, allò que passa en el 87 ò 88 no vol dir que sia bo en el 92 ò 93.

Després, el tema de la piscina s'hauria de tornar replantejar, perquè en el poble hi ha una piscina que encara que sia privada, pot complir unes funcions. Per altra part, en el poliesportiu, el que es podria fer seria un altre tipus de planteig; tal vegada una piscineta més petita; però almanco crec que hauria d'esser mancomunada, i a més, hauria d'esser climatitzada. I això donaria unes prioritats al nostre poble i a bastant gent que la podria utilitzar, tals com esportistes o gent major que té reuma o una sèrie de malalties que aconsellen anar a una piscina climatitzada. I encara que aquesta piscina fos més petita, d'un cost més baix. No importaria començar amb un gran poliesportiu sinó amb el mateix terreny que hi ha en el camp de futbol, amb les mateixes instal·lacions, que es podrien utilitzar, es podria fer aquesta piscina climatitzada. Petirona, però que fos mancomunada i que a l'Ajuntament de Montuïri no li hagués de costar res.

Nosaltres sempre hem pensat que a la Mancomunitat, si hi ha uns pobles que han aconseguit un tipus determinats de serveis, a Montuïri crec que

també ens n'hauria d'arribar qualcun, d'aquests serveis. M'estic referint a Vilafranca, que tenen un PAC; a Sineu, que tendran un institut de secundària, a Petra, que tenen la seu de la Mancomunitat... i a Montuïri, res.

I tenim polítics importants, amb una gran responsabilitat a nivell de Mallorca, que crec que podrien fer alguna cosa més positiva o bastant positiva per a Montuïri... i aquesta podria ser una de les coses que crec que s'haurien de dur endavant.

Per altra part crec que també s'hauria de tornar a replantejar el projecte d'entrada al poble pel camp de futbol,

d'embelliment, un carril per a bicicletes... crec que es va fer un poc a l'atropellada. Crec que s'hauria de tornar posar damunt la taula i tornar-ho pensar, tornar-ho estudiar amb els arquitectes municipals.

Igualment pens que ja és ben necessari que els temes de circulació que ens afecten al poble es posin també damunt la taula, i es facin unes rotondes per anar a cap a Lloret i cap a Sant Joan.

Encara que sembla que ens hem desviat un poc del tema del pacte, no és així, perquè tot això ho volíem incloure dins el pacte. I sobre ell se-

Un símbol de cultura i servici a Balears

De 78 anys d'història compartida. Uns anys en què hem fet feina dia a dia per oferir a Balears el millor servici. I en els quals hem dedicat tot el nostre esforç a créixer junts. I tota la nostra de-

dicació per donar suport a les activitats d'interès cultural i social de les nostres illes. Una feina, un esforç i una dedicació que han fet del nostre símbol tot un símbol de cultura i servici a Balears.

"la Caixa"

Oberta a Balears

guesc pensant que ells sols volien donar una imatge de serietat, de bons al.lots, d'haver ofert una tasca de participació a l'oposició de l'Ajuntament i poder dir que ells no han acceptat.

Nosaltres, els el PSOE, en aquest aspecte vàrem dir també que si no arribàvem a cap tipus d'acord, amb el pacte, estàvem disposats a col.laborar amb la majoria municipal del PP, amb temes puntuals que estassin dins el nostre programa municipal o en temes que encara que no hi estiguin dedins, en aquest moment, pel motiu que sigui, però que siguin importants i necessaris per al poble de Montuïri.

Personalment estic col.laborant amb l'esport base; en Gabriel Miralles amb el bàsquet... i en coses d'aquestes sempre estam disposats a col.laborar.

Tampoc s'entenia ben bé el perquè plantejava el PP aquest tema, des del moment que tenen una majoria municipal, que no han de menester cap vot de l'oposició. És una cosa que no quadrava, que no lligava. Per tant ens fa sospitar que era simplement una rentada de cara... o una rentada d'imatge.

Explicacions del PSM

Remeses per Pere Sampol Mas

"Donada l'actitud del batle, no podíem comprometre'ns a firmar un pacte de govern"

Havia estat notícia l'ofertament de pacte de govern del batle als partits de l'oposició. El PSM - Nacionalistes de Mallorca no fou convidat amb l'excusa que tenim un contenciós posat sobre l'acord d'aprovació del projecte del poliesportiu, valorat en 160 milions de pessetes.

Hem de dir que el contenciós es va posar per considerar no respectats els nostres drets democràtics com a regidors, i que en dues ocasions hem fet l'ofertament de retirar-lo a canvi de pactar un funcionament més democràtic de l'Ajuntament, que el batle no ha acceptat.

Respecte a l'actitud dels Grups Municipals del PSOE i CB, els regidors del PSM els agraim profunda-

ment la solidaritat demostrada en exigir al batle que s'havien de convidar tots els grups a prendre part en el pacte.

Així mateix, donada l'actitud del batle i la majoria municipal d'amagar informació a l'oposició, tudar doblers en festes i despeses sumptuàries, descontrol en la hisenda municipal (la comptabilitat d'enguany no està passada), improvisació en la contractació d'obres (després de gastar 100 milions en la residència, no hi ha cap previsió de finançament), desgavell urbanístic, etc., el PSM-Nacionalistes de Mallorca

no podíem comprometre'ns en una gestió tan nefasta firmant un pacte de govern que ens faria responsables de la situació caòtica de l'Ajuntament.

Aquesta situació ens obliga a intensificar la nostra tasca d'oposició esperant que en les futures eleccions el poble elegixi una majoria més qualificada que l'actual.

...

Aquestes foren les respostes que obtinguérem dels representants dels partits polítics. Ara toca al lector jutjar.

O. Arbona

CURS DE CEREALS

OBJECTIU:

Formació d'agricultors de la comarca cerealística del centre de Mallorca

METODOLOGIA:

Classes teòriques i classes pràctiques

DURACIÓ:

Dia 9 a 14 de novembre de 1992

HORARI:

De les 16'30 a 20'30 h.
(dissabte de 9'30 a 13'30 h.)

LLOC:

Ajuntament de Montuïri

CERTIFICAT D'ASSISTÈNCIA:

Es lliurarà un Certificat d'Assistència avalat per la C.A. i Pesca del Govern Balear

ORGANITZAT:

semilla

Serveis de Millora Agrària S.A.

INFORMACIÓ/INSCRIPCIONS:

Adraçar-se abans del dia 6 de novembre a:
SERVEIS DE MILLORA AGRÀRIA, S.A.
Telèfons: 20 60 70 - 75 91 44
Es donaran ajudes per desplaçament al curs.

AMB EL SUPORT DE

GOVERN BALEAR

Conselleria d'Agricultura i Pesca

Sobre els esclata-sangs i altres bolets

Els esclata-sangs són un dels menjars més desitjats pel delitós gust de les seves carns i el complement vitamínic que contenen. Això fa que sia un vegetal cercat amb afany i de fàcil venda en el mercat.

Els bolets, en general, dins el seu ambient natural, són atractius per la seva varietat i forma capritxosa, per la diversitat del seu colorit i per l'esforç i constància que imposen a l'aficionat replegador de bolets.

A Mallorca són innumbrables els cercadors que cada any a mitjan tardor s'afiquen en els boscs de pins cercant aquest preat vegetal.

ELS ESCLATA-SANGS

L'esclata-sang és, sense cap dubte, l'espècie més cercada i apreciada de Mallorca. Es un bolet de tamany regular que es troba en els boscs de pinar mediterrani, és el bolet més exquisit, la seva carn és molt fràgil, de color groc taronjat i més pàl·lid en el centre. Al tallar-lo es destria un líquid clar de color taronjat o vermellós, segons l'exemplar, motiu pel qual rep en la nostra llengua el popular nom d'esclata-sang; essent aquesta darrera particularitat una de les maneres d'identificar l'espècie. El capell d'aquest bolet és convex o en forma d'embut en els exemplars vells; de color taronjós molt fort i fins i tot verdós en els exemplars desenrotllats.

Els esclata-sangs es troben en els pinars en més o manco abundància, és fàcil localitzar-los a l'interior dels matars o enmig de les pedres, prenent el seu capell formes capritxoses. Són molts els pinars de l'illa que en arribar aquesta desitjada època es veuen invadits d'una multitud de cercadors que pràcticament deixen llaurat el terreny cercant aquest bolet. Es aconsellable recollir sols els exemplars joves i ben conservats, els més vells i en latent estat de descomposició poden produir alteracions gastro-intestinals.

Convé que el cercador vagi proveït d'un petit ganivet per tallar el bolet; d'aquesta manera s'evitarà refregar el terreny i danyar la resta d'esclata-sangs; l'agre no morirà i seguirà produint a la pròxima temporada.

Parescuts als esclata-sangs es troben els esclata-sangs bords o peluts, si bé aquests exemplars són fàcils de distin-

Els esclata-sangs constitueixen un plat exquisit, molt apreciat

gir al fer-los un petit tall, essent la seva carn blanquinosa o lletosa, a diferència de l'esclata-sang, que és vermellosa.

ALTRES BOLETS

Un altre exemplar que abunda en els pinars és el bolet conegut per "mare" el qual, encara que no és verinos, el seu consum no és aconsellable pel seu gust desagradable. La mateixa cosa podem dir del bolet groc, que no és comestible.

Però sí són comestibles: "orelles de llebre", "peus de rata", "cametes de perdu" i "gírgoles d'estepa".

Els boscs de pins són, sense dubte, els més freqüentats pels aficionats. Però també es poden trobar bolets comestibles en els alzinars, essent les espècies més interessants, la "forta" i la "blava", els quals són els més freqüents en aquests boscs. Els primers són de gran tamany, de color blanc brut, carn forta encara que de bon gust; és un dels primers bolets de la temporada, sol créixer a la fi de l'estiu o a principis de la tardor abans que l'esclata-sang ho faci en els pinars. A Mallorca és freqüent que els boscs estiguin nodrits per pins i alzines i això facilita la recollida al mateix temps de diverses espècies.

La blava és d'un tamany més petit que la "forta", de color blanc blavenc, de carn tendre, de qualitat.

En aquests tipus de boscs hi abunden també el "peu de rata", comestible, encara que un poc fort, i el delitós "picatornell" o "picornell", exemplar de

bolet exquisit, molt cercat, però relativament poc abundant.

BOLETS VERINOSOS

En els esmentats boscs s'hi troben amb certa freqüència bolets que pertanyen al grup tòxic, si bé els més verinosos no es troben a Mallorca; però sí en els boscs menorquins. Els bolets tòxics poden produir diferents trastorns gatro-intestinals, suades, lesions hepàtiques i renals. Segons quin sia el bolet ingerit els símptomes d'emmetzinament poden tardar fins i tot quaranta vuit hores a aparèixer.

No s'han de fiar dels remeis casolans per averiguar si els bolets són comestibles o verinosos. Encara que n'hi ha que diuen que si posen una cullera de plata dins l'olla o una branca de juevert i tornen de color negre; això demostra que són verinosos; això és inútil. No obstant s'ha de destacar que a Mallorca es produeixen pocs enverinaments a causa de bolets. No es pot dir la mateixa cosa de la zona centre i llevant d'Espanya.

El bolets són, encara ara, els grans desconeguts de la botànica, rodejats d'una certa aurèola de misteri, poden fascinar el més profà en aquestes tasques, il·lustrar els boscs i ésser protagonistes secundaris de multitud de contes de fades o gnoms. Però, avui per avui, són un dels dons més exquisits que ens pot proporcionar la natura, conegut des de temps immemorials.

Bartomeu Gomila Mesquida "Saig"

FILL DEL SAIG, DESPRÉS D'ESSER SIS ANYS CUINER A LLUC, EN PASSÀ UNA VINTENA AL BRASIL ARA, INTERNAT A LA RESIDÈNCIA DEL C.I.M., EN FA TRES QUE ESTÀ CEC

Després de molts d'anys d'escriure per BONA PAU és la primera entrevista que feim a una persona cega. I si hem d'esser sincers afirmarem que durant aquesta intervui ens hem emocionat un parell de vegades al veure i comprovar l'enteresa i resignació com un montuïrer com en Bartomeu Gomila Mesquida, un home fadrí, de 77 anys, que ha corregut d'aquí per allà i pertot l'han considerat tant com valia, ha perdut la visió. Un home que igualment era apreciat en grau summe fent de cuiner a Lluc, com el valoraren en tot quant valia a un altre continent, al Brasil, fent de fuster especialista en mobles. Un home bo i servicial que fa alguns anys ha deixat de veure-hi.

El seu pare era en Gabriel "Joanot" i la seva mare, de "Can Pieres", si bé a en Tomeu, pel motiu que desconeixem, li deien de "Can Pieres", quan el seu germà era conegut a Montuïri p'en Pere Joan "Joanot". La seva germana, na Pereta, més endavant es féu monja tancada, si bé avui dia tothom els coneix amb el malnom de "Saig".

Actualment en Tomeu està internat a la llar dels ancians del C.I.M. a Ciutat des de fa uns cinc anys. I allà ens dirigírem per poder trobar-lo.

Durant tot el temps de la nostra xerrada s'ha mostrat amable i complent de poder-nos relatar alguns aspectes tant de la seva vida com de la del poble durant el temps que hi visqué.

—¿On anares a escola, Tomeu?

—Vaig anar a una escola que hi havia a Can Ferrando, en el carer d'Abaix, que tenia un celler davall. El primer mestre meu fou en Martínez, el qual tenia un fill que va morir quan sols tenia uns 17 anys, ofegat dins un pou, a la mateixa escola.

—¿Fins a quina edat hi anares?

—Fins als set anys o vuit anys.

—I després, ¿on anares?

—Primerament havia d'aprendre a fer de fuster. Els del Puig Moltó eren parents meus, en Montserrat i en Miquel,

i aquests, quan passaven per davant ca meva, els diumenges, em deien: "Tomeu: ¿que véns un parell de dies amb noltros an es Puig Moltó?". I després d'anar a missa, em duïen allà. I hi vaig estar devers un any, amb ells, sense estar llogat ni res, sols per estar amb ells.

—¿Què hi deia a tot això, el teu pare?

—Mon pare em digué: "Si no vols ésser pagès i no vols anar a guardar animals, hauràs de prendre un ofici. ¿I que t'agradaria ésser fuster?" Lo que volgueu, li vaig respondre. I aleshores el pare d'en Tomeu Sampol tenia la fusteria al nostre carrer, el de Bellavista, veïnat de Can Rafel Socias. I nosaltres també vivíem just allà.

—O sia que aprengueres de fuster.

—Sí. Vaig anar a cas fuster Sampol a aprendre el mossatge de fuster. Primer vaig fer de fuster amb el pare d'en Tomeu, després amb en "Silis" i llavors amb en "Serral". I mentre feia feina amb en "Serral" el metge de "Meià" em va convidar per anar a Lluc a fer de cuiner.

—I això, ¿per què?

—Aleshores el fill del metge, en Joan, ja difunt (1), estava a Lluc estudiant i havia comentat al seu pare que tenien un mal cuiner, fins al punt que els

blauets estaven malalts, quasi no cantaven... i com que el cuiner que tenien era peninsular, el seu menjar no agradava. I el metge aleshores sabia que jo —diu en Tomeu— havia estat set anys de cuiner del Comandant Major del Regiment, a rel d'haver fet el servei militar. Sí, vaig ésser assistent i cuiner del qui més endavant seria batle de Palma.

—¿O sia que tenies l'ofici de cuiner i de fuster?

—Sí. I encara et diré que vaig fer menjars pel General Franco quan aquest era Capità General de Balears, abans del Moviment, i pel General Fanjul, i p'en Godet i moltes altres personalitats.

—¿I tu els feies el menjar?

—Sí; jo els feia el menjar —insisteix—. Com que en Franco i aquests venien convidats a ca el meu senyor, el qual, abans havia estat ajudant del general Fanjul, qui després fou afusellat i era amic del General Godet. I d'en Núñez del Prado, que havia estat Governador Militar de Sevilla...

—¿Com acabà lo del metge de "Meià"?

—En Joan Oliver, el fill del metge, havia donat bones referències meves, però jo ja havia dit al metge que no volia anar a Lluc, perquè allò no era la meua vida. M'agradava molt anar a Ciutat a divertir-me...

—Aleshores, ¿quina edat tenies?

—Ja havia acabat el servici. Devia tenir uns 22 anys. El metge havia vingut al taller de Can "Serral" i em digué que el seu fill li havia dit que em necessitaven per un parell de dies a Lluc i que allà tenien un cuiner que els matava de fam a tots. Has de tenir en compte —afegeix en Tomeu— que en aquell temps quasi no hi havia cuiners a Mallorca. Un cuiner era una excepció. Li vaig dir al metge que no anava d'anar a Lluc, que en cercassin un altre. I com que em va insistir que els fes aquest favor, encara que sols fos per dos o tres dies... I en vista d'això vaig accedir per dos o tres dies. Me n'hi vaig anar amb

(Continua a la pàgina següent)

(Ve de la pàgina anterior)

aquestes condicions, però els vaig caure tan bé i em tractaren tan meravellósament que hi vaig estar devers sis anys, amb els blauets, essent el cuiner del Santuari.

—¿I t'hi agombolares?

—Aquell ambient de la muntanya, de cada dia m'agradava més. Vaig conèixer tots els voltants de Lluc, des de Sóller fins a Pollença... tant el Puig Major com totes les muntanyes de tramuntana, que per a mi tingueren un atractiu especial.

—¿No et casares?

—No. Sempre he romàs fadrí.

—¿Per què, idò, deixares Lluc?

—Perquè en aquell temps tothom se n'anava a Amèrica, a guanyar doblers. Uns a Veneçuela, altres a l'Argentina. I com que a Lluc havia conegut el bisbe de Rio Cuarto, de l'Argentina, el vaig pregar perquè des d'allà em demanàs per anar a fer-hi feina. Però es va negar, perquè, digué el bisbe, "tots els espanyols donau mal exemple als nadius". I així fou com no vaig anar a Argentina.

—¿Com resolgueres al teu futur?

—Volia anar a Veneçuela, però no tenia carta de cridada i no hi vaig poder anar. Però si procedia d'un país sudamericà, sí. I essent que al Brasil s'hi podia entrar tenint un bon ofici, i com que jo era fuster... Però em digueren que allà millor era ésser agricultor; i vaig dir que ho era, però just arribat ja vaig dir que era fuster; i vaig trobar mallorquins que tot d'una m'ajudaren i amb ells fou bo de fer trobar-ne.

—¿On anares, del Brasil?

—A Río de Janeiro. Érem dos montuïers: en Rafel Bauzá "Rafela" i jo. I allà encara hi trobarem en Pep "Gelat", ja mort. Cada dia, però, ens reuníem tots tres amb altres mallorquins.

—¿Quin temps estigueres al Brasil?

—Una vintena d'anys. Després vaig tornar a Mallorca i a Ciutat vaig posar una pensió. El Brasil és un país al que no hi han d'anar si se'n volen tornar, perquè un s'hi enamora, ja que hi ha atractius per a tota classe de gent.

—¿Què ens contes dels teus pares?

—Quan jo era petit i anava a costura

Quan en Tomeu "Saig" era petit els al.lots ja eren llogats a possessions o a altres indrets per treballar al camp. D'aquell temps o d'abans és aquesta foto de Son Ribas, on també hi podem veure gent menuda

a Ca Ses Monges, feren a mon pare saig de Montuïri. Devia ser devers l'any 17 ò 18. Encara record quan les monges ens duïen a l'església a resar el rosari i a missa, formats.

—¿On treballaves, al Brasil?

—A una fàbrica de mobles de super-luxe anomenada "Standar-Eléctrica"; una companyia internacional, i allà vaig aprendre de fuster d'allò més selecte que un es pugui imaginar. Érem 70 oficials i n'hi havia d'allò més variat: escultors, polidors, delineants...

—¿Com fou que et quedares cec?

—Fa cinc anys que vaig ingressar en aquesta residència amb més forces que ningú. Aleshores era l'encarregat d'anar a l'Hospital a cercar les medicines de tots els malalts, i creu-me, en duia un sac, sense exagerar. Deu o dotze quilos de medicines. No podia arribar. Un sac —repeteix— diàriament. I creu-me, era pesat, cada dia. I un bon dia vaig començar a veure-hi manco... un poc de boira... vaig anar a l'oculista i em va dir que se secaven els nirvis de la retina. I al cap de poc temps, vaig deixar de veure-hi. Això fa uns dos anys i mig.

—I de quan eres petit, ¿què més ens contes, de Montuïri?

—Em varen batiar amb el nom de Tomeu "Saig", perquè quan era petit designaren mon pare saig de Montuïri.

Havia vingut de L'Havana, i quasi tot d'una l'hi feren. Sols havia estat uns tres anys a Amèrica i quan se n'hi va anar ens va deixar a mu mare, jo i la meva germana molt petits, aquí. Fou el saig fins que va entrar la República, però en temps del Moviment ho tornà ésser.

—La gent de Montuïri, ¿com considerava ton pare com a saig?

—Mon pare sabia perfectament tots els llinatges de tota la gent del poble i això feia que fos insubstituïble. Qualsevol persona que volia saber per un o altre, pel llinatge, mon pare sabia a qui es referien. Fins i tot el carrer i número d'on vivien, i malnom.

—Ja per acabar, ¿per què no ens contes qualche anècdota del Brasil?

—En el Brasil vaig ésser escollit per la princesa Maria Esperança, germana besona de la Comtessa de Barcelona, casada amb el príncep hereu del trono imperial del Brasil, per fer-li la feina de fusteria del seu palau. Ens férem amics. M'apreciava molt.

Quan ens acomiadarem ja s'havia fet de nit. Li demanàrem si volia el llum encès o apagat. I ens contestà:

—De totes maneres hi veig igual.

Onofre Arbora

(1) En publicarem una ressenya pel setembre del 1990 dins la secció "Montuïers que han deixat petjada".

Joan Ramonell Aloi "Matxo"

Descriu anècdotes antigues i fets curiosos d'un passat atractiu i desconegut

Comunicatiu i assabentat, et pot explicar amb detalls com es cuida la vinya i l'esment que se l'hi ha de tenir des que se sembra el bord fins que tenim el vi damunt la taula; o bé et dirà quin és els temps millor per empeltar un albercoquer –posem per cas– i minuciosament ens dirà també com s'ha de fer. Els seus coneixements de les feines del camp són extensos.

Assegut a un banc de S'Hostal conversa amb els amics sense frisar, de qualsevol assumpte que es presenti.

No és el tipus d'home quiet, a un racó, que es limita a escoltar passivament els seus interlocutors. El seu temperament l'obliga a prendre part activa en la conversa per exposar el seu criteri. Té una inquietud i la treu a llum, es tracti de l'assumpt que sia.

Val la pena tenir en compte la seva opinió, ja que l'experiència acumulada durant la seva vida i els "cops de lliura" que ha rebut durant els anys, el fan creditor a que se li pari esment. Preocupat pel que passa dins el món ha estat testimoni –com altres persones de la seva edat– dels profunds canvis que ha experimentat la nostra societat.

Retirat de tota activitat laboral, fa anys, contempla el seu entorn amb interès i curiositat.

Nasqué el 29 d'abril de 1911 a Montuiri i puntualitza:

–En el piset de "Cas Collells" del carrer d'Es Mig.

Eren sis germans i una germana. Ell és el segon. Té dues filles. És viudo de Maria Martorell Verger, fa 16 anys.

Estam dialogant amb Joan Martorell Aloi –l'amo en Joan "Matxo"–. Un somriure discret il·lumina la seva cara quan ens va contant certes anècdotes del seu padri Joan.

–Hem sentit dir que tenia molt bon humor –comentam–.

–Sí –respon–; li agradava gastar qualche broma. Una vegada...

Aquí ens conta un "aixec" d'històries atribuïdes a l'amo en Joan "Serena", el

seu padri, com hem dit abans, que s'han popularitzat dins el poble. Des del famós retgiró que donà als senyors de Son Trobat amb el dimoni de Sant Bartomeu(1), passant per la fama de desencisador que tenia i que, tan espavilat com era, suposam el devia divertir, fins a les llenderades que jugant a "porxo" es donaven amb els seus missatges.

–Però –li deim– ¿no només devia anar de bromes?

–No. El padri era un home molt despert. Llogava les finques als senyors i llavors les donava a mitges. El amos que després hi tenia, com es natural, havien de passar comptes amb ell. No amb el senyor. Així ho va fer amb les possessions de Males Herbes, Son Cucuf, Son Company, Son Trobat, Sa Mata, Poló i Es Dau. Els safareigs d'Es Dau els va fer construir ell. De petit fou porqueret i quasi aprengué tot sol a llegir i escriure. Arribà a ser un home d'empenta i batle de Montuiri.

–I... digau-nos, parlant d'aquell temps: ¿Què ens podeu relatar de la Societat que hi havia damunt Can

Pieres?

Les mans de l'amo en Joan, un temps plenes de calls i ara nuoses sense l'agilitat d'anys enrera, quan treballava al camp, estan juntes com en actitud de súplica i només es toquen pels caps dels dits. Les mou lleugerament amb un gest molt seu quan contesta.

–Sí; damunt "Can Pieres" hi va haver la "Societat Recreativa". Els fundadors foren en Pep "Potecari" (don Pep Verd), el metge "De Meia", en Joan "Vermell", els "Collells"... Allà damunt hi feien balls. Crec que també hi va haver la primera ràdio que dugueren a Montuiri. Uns fills que servien d'antena anaven des de Can Pieres a Ca don Bartomeu Ferrando. Més envant compraren un gramòfon. Damunt Ca na "Soqueta" també hi havia una altra societat que la gent li deia "dels Puputs" i es juntà amb la de "Can Pieres".

–Canviem d'aradores, l'amo en Joan. ¿Amb qui anàreu a escola?

–Vaig anar a l'escola pública amb el mestre Palou, damunt el celler de Can Ferrando, al carrer de Baix. Però només quatre o cinc anys. Vaig acabar la meva formació aprenent números, els vespres, amb un home que en sabia molt: l'amo en Biel "Moliner".

És inevitable. Tots els nostres majors, els nostres avantpassats, ens anomenen aquells homes que realitzaven una tasca docent, educativa i oportuna a la seva manera en aquells temps i amb aquelles circumstàncies, dins els nostre poble. Repetim: mereixen el que hem dit altres vegades, almanco un record d'agraïment.

–¿On fèieu feina?

–A ca nostra. Les cases de la finca dels meus pares estaven prop de les de Son Trobat. Només les separava el camí de Porreres. Conràvem més de 30 quarterades. En temps d'ametles i figues teníem llogats uns quants al.lots i dues dones per ajudar-nos; i per les meses, un home d'era. Els vespres d'hivern anava a escola al poble i quan ja s'havien fet les deu del vespre, érem més d'una vintena de joves i

(Continua a la pàgina següent)

(Ve de la pàgina anterior)

nines que ens dirigíem per amunt, cap al cup d'"En Pellissa". Uns a les "Mates", altres a "Poló", "Eubanya", "Son Trobat" i altres possessions. Eren molts els nins i joves llogats que anaven a escola els vespres.

Els fets del temps que ens està desgranant ressalten el que passava fa més de setanta anys. L'amo en Joan continua amb les mans juntes però ha anat encreuant els dits i allargant els braços. D'aquesta manera es recolza damunt els seus genolls. Estam asseguts al seu costat veient-lo de perfil quan sembla que amb la seva conversa parla amb algun personatge invisible que té davant.

—¿Què ens deis de quan éreu nin?

—Guard dins la memòria fets molt agradables, però sobretot el de la meua primera comunió. Això sí, quan vaig haver sortit de l'església i recollit l'"esse" de la rectoria, dins el carro i cap a Son Trobat. Per altra part i com a cosa desagradable i trista record encara que essent molt nin, fou l'any 1918, l'epidèmia de grip que assolà Mallorca, a conseqüència de la qual morí tanta gent. En aquest temps, un tal Joan Martí que estava al carrer del Pou Nou tengué el baül fet durant molt de temps, i no es va morir. Com ell, altres. A ca nostra estàvem tots a Son Trobat i no devallàvem al poble per res.

—Per descomptat que un temps hi havia pocs doblers, cosa afirmada també per persones de la vostra edat. Volíem preguntar-vos: ¿hi havia algun banc o qualque establiment per l'estil?

—No. No hi havia bancs, però l'amo en Toni "Confiter" es pot dir que feia la mateixa feina. Si qualcú havia fet un raconet duia el doblers a Ca l'amo en Toni perquè els hi guardàs. Ell li pagava els interessos. I per altra part l'interessat podia retirar els doblers quan volia. Hi havia molta serietat.

—¿Vàreu anar al front de guerra durant la guerra civil del 36?

—No. Jo —diu ell— era de la quinta del 32 i em feren reincorporar el 36. Vaig estar destinat a damunt la casa Cros de Palma on hi havia muntada una ametralladora antiaèria. Per cert... —alçam el cap i l'interrogam amb la mirada—... quan jo feia el servei militar —continua l'amo en Joan— vaig treure 100 duros a la loteria. Una quantitat respectable en aquell temps. Ho vaig

voler celebrar. Vaig anar a una fonda i vaig demanar frit...

—¿Què no féreu llarg, l'amo en Joan?

—Calla, veuràs. Vaig dir també a l'amo de la fonda: "Donau-me una d'aquelles botelles de vi, lacrades, que teniu dins la vidriera". L'amo es girà, em "pegà" una mirada —jo anava vestit de soldat— i em digué: "Aquesta botella, al.lot, val sis pessetes". "Bé, es igual —li vaig dir—, davallau-la".

L'anterior anècdota il.lustra molt bé la situació d'aquells temps; els doblers eren molt cars.

—Sabem que fóreu un dels qui formaren part de la primera junta directiva del Club de Majors de Montuïri.

¿Què ens podeu dir del fet?

—Sí. El que puc dir és que em sent orgullós de pertànyer al Club i d'haver estat un dels primers. És una institució que fa una gran feina dins el poble. Quan es va fundar érem molts els qui consideràvem que es necessitava una cosa semblant. Els temps ens ha donat la raó.

La conversa s'allarga, surten noves anècdotes, antics records es fan presents, noms i fets oblidats quasi, retornen altra volta a la memòria. L'època que ens descriu l'amo en Joan té un atractiu desconegut per a nosaltres. Li agraim que ens faci córrer la cortina dels anys, per ensenyar-nos un passat que ens subjuga.

Miquel Martorell Arbona

(1) Cfr. Bona Pau nº 470, d'abril de 1992.

CENTRE D'ATENCIÓ

Cada poble de Mallorca és el nostre centre d'atenció. En el Consell Insular de Mallorca centram el nostre esforç en les necessitats socials de cada poble.

Per això, a través dels Centres Comarcals d'Acció Social, es posa a disposició dels ajuntaments el suport financer i tècnic que necessiten. Assessorant i canalitzant les demandes que els professionals dels ajuntaments formulin, coordinant i articulant a nivell comarcal els programes d'atenció social que es vagin creant.

Per reforçar el desenvolupament dels serveis socials en els municipis de l'illa.

Perquè són el nostre centre d'atenció.

SERVEI D'ACCIÓ SOCIAL

C/ Palau Reial, 1 • 07001 Palma

Centre Comarcal d'Inca
c/ Antoni Rubi, 1, 2n.
07300 Inca
Tel. 88 02 16

Centre Comarcal de Manacor
c/ Baix Riera, 17, 2n.
07500 Manacor
Tel. 55 47 81

Centre Comarcal de Palma
c/ General Riera, 111.
07110 Palma
Tel. 75 65 43

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

El primer accèssit del I Concurs de Conte Curt

De com van desaparèixer les cuques de llum

Quan el pare Sol i la mare Terra encara eren posseïdors de la clau de Temps, la gent, quan arribava la xafor, sortia a les nits a compartir l'estiu al carrer, que les dones havien regat per assossegar la pols.

Els més vells tenien el privilegi de seure en un balancí de roba que resseguia el cos, i endormiscats, lliuraven la seva ment a records d'estius passats, mentre paraven l'orella al present i a l'esdevenidor.

Els qui encara eren joves, feia poc que encara havien deixat a la vorera de la cuneta els carros llargs, que l'al.lotea convertia en improvisades rossegures.

Era quan l'aire de la nit sortia i embolcallava la gent i l'ambient en una dolça, suau, compartida avinença.

Aleshores el pare Sol i la mare Terra amagaven la clau de Temps i l'al.lotea sabia que havia arribat l'hora en què el més inversemblant podia fer-se realitat.

Llavors era quan a les cunetes i a les parets de les cases eixien les cuques de llum de dintre la pols de teranyina que envoltava les pedres.

Els nins i les nines esperaven aquell instant cada nit, i paraven de jugar als quatre cantons o a amagar corretja, per admirar el pas tranquil de les cuques de llum, que omplien els marges de la nit d'una màgica i lluminosa teunitat.

Cada nin i cada nina sabia quina era la seva cuca de llum, i sabia que cada nit, en arribar l'hora màgica, la seva cuqueta esperava els ulls que l'acompanyarien plens d'esperança a recórrer el viarany convingut.

L'al.lotea i llurs cuquetes, compartien somnis, il.lusions i esperances, que volien fer realitat en l'esdevenidor.

I Temps anava complint les ordres de pare Sol i mare Terra; i en una harmonia dolça i complaent se succeïen les nits per delectar i acontentar la terrible xafor dels dies.

Però vet aquí que a poc a poc, uns grans monstres metàl.lics anaren envaint Sol, Terra i Temps fins que sobtadament, amb les seves grans urpes, allunyaren, qui sap si definitivament, el seu poder de l'univers.

I uns devoraren l'estiu. Se l'empasaren de dintre les cases, i la gent ja no sortia al carrer a deixar-se embolcallar per l'aire de la nit, ja no en sentien manca.

I uns i altres s'engoliren la terra i les cunetes dels carrers, i les cobrien d'una nit perenne i profunda que fins i tot va envair el cor dels homes.

I el pare Sol i la mare Terra foren desposseïts de la clau de Temps per altres monstres metàl.lics, que la llançaren a la foscor dels abismes. I Temps va embogir, i es llançà a una cursa frenètica, i va córrer, córrer, córrer..., i cada dia va més de pressa, i ningú no fa res per aturar-lo.

... I les cuques de llum restaren soles, ja ningú no sortia a contemplar llurs carrerany,

... i enyoraven els ulls que les acompanyaven cada nit,

... i ja no tengueren amb qui compartir somnis, il.lusions i esperances,

... i perderen el camí,

... i desaparegueren.

Però hi havia una nina que es va negar a ésser vençuda pels monstres, i va continuar sortint al carrer buscant la seva cuqueta de llum. I mai no va perdre l'esperança de trobar-la.

La buscava per tots el racons dels camins que recorria quan s'anava fent gran, i la buscava en l'estiu i en l'hivern, en la primavera i en la tardor, perquè sabia que havia embogit d'enyorança, com Temps, i que necessitava ajuda, i buscava la màgia dins Fosc, Terra, Sol, Temps i Cel, i mirava d'ajudar-los i ajudar-se, ... Però pus, mai més no la va tornar a veure.

I un dia fred i trist, a l'hora en què la

Amb aquest relat breu, Magdalena Maiol i Mas guanyà el primer accèssit del "I Concurs de Conte Curt - Sant Bartomeu 92"

bòveda d'asfalt envaeix com un espectre cel, terra i ment, dins la més terrible foscor, un estel fugí solcà el cel i s'aturà breument resseguint el camí dels seus ulls, tal com feia la seva cuqueta de llum, i ansiosa i encuriósida va esperar que arribàs una altra vegada la foscor.

... I llavors ho va veure clar. Eren les cuques de llum de tots el nins i nines que, arreplegades, passaven les nits més fosques convertides en estels fugissers. Eren allà! ... les havia trobades!, i dibuixaven per a ella, en la bòveda d'asfalt, l'estel més meravellós que mai, ningú, no havia pogut imaginar. I ella va saber que esperaven el dia que tornarien a trobar-se.

I de llavors ençà, quan arriba l'hora en què la bòveda d'asfalt talment un espectre, cel, terra i ment, en la més terrible foscor, si mirau cap al cel, veureu les cuquetes de llum que passen cavalcant en forma d'estel fugisser.

Tal vegada si ho feim tots plegats, tornaran a terra, a compartir les nits d'estiu a l'hora màgica en què el Temps s'atura.

Magdalena Maiol i Mas
Montuiri, estiu-92.

Aire acondicionat

**Cafè
Can
Pieres**

Un ambient agradable

Tercera Edat

Conferència

Dia 2 d'octubre la professora M^a del Carme Rosselló en el local de Majors va exposar una conferència sobre "Amèrica".

Els gimnastes, a Barcelona

El diumenge dia 4 d'octubre tornaven a la vila els 21 montuïrers que havien anat quatre dies abans a Barcelona a participar en el IX Congrés Internacional de la FIAPA (Federació Internacional de Persones Majors), del qual un dels darrers actes fou la demostració gimnàstica del mallorquins, i entre ells els montuïrers. Cal dir que ho feren bastant bé, i fins i tot responsables d'Associacions d'altres països s'interessaren per aquesta gimnàstica de manteniment.

Per una altra part i des d'un altre aspecte, els expedicionaris ressaltaren els sopar d'acomiadament que els oferí el president Pujol i el batlle de Barcelona, amb la participació dels 1.800 congressistes.

A les coves de Gènova

L'excursió del centenar de montuïrers de la 3ª Edat a les Coves de Gènova que tengué lloc el passat 9 d'octubre fou "passada per aigua".

Encara que l'únic al·licient que tenia era la visita a les coves i el dinar —molt a gust de tots—, la visita a la fàbrica de vidre Guardiola, d'Algaida, si bé no programada, també va complaure.

A Segovia

Dins el pla de turisme social per a persones majors, un grup de 19 montuïrers, els dies 14 al 21 d'octubre pogueren gaudir no sols de romandre a la "La Casona del Pilar" a San Rafael (Segovia), sinó que durant aquests dies realitzaren excursions a Valladolid, Salamanca, Àvila, Segovia, Madrid... i tots tornaren satisfets de l'eixida.

Les verges

Com ja es tradicional a la 3ª Edat,enguany no mancà la bunyolada el dia 21 d'octubre, festa de les Verges. Amb aportacions —unes de gènere i altres de feina— d'algunes persones, la festa va resultar simpàtica i agradosa.

En el palau Sant Jordi de Barcelona, acabada la ginàstica, en Toni "Roegó" i na Sebastiana "Xorri" oferiren un ball típic que va complaure extraordinàriament la concurrència

A la plaça Major de Valladolid, el grup de Montuïrers posaven plens de gaubança

Nota del Patronat de la 3ª Edat

Davant la moció presentada pel P.S.M. i que va publicar Bona Pau el mes passat, el Patronat de la 3ª Edat de Montuïri vol fer constar lo següent:

1.- *Que no ha rebut cap notificació de tancament del menjador, donada per autoritat en la matèria.*

2.- *Que actualment es desconeixen les causes que obliguin a tal tancament.*

3.- *Consideram que les obres de reforma s'han demorat més temps que el previst, per causes alienes al Patronat. No per això ha minvat en cap moment la netedat i esment dels*

serveis del menjador ni dels seus responsables.

4.- *Tal vegada hagués estat més pràctic per a l'empresa constructora i per al mateix Patronat el suprimir algun temps el servei del menjador; però els mateixos usuaris s'hi oposaren rotundament, manifestant el desig que es continuàs prestant els serveis malgrat les molèsties que es poguessin ocasionar. Decisió compartida per les cuineres, encara que això els obligà a unes molèsties, que de bon gust han suportat. Tot perquè el servei no es paralizàs i els usuaris se'n beneficiassin.*

(Continua a la pàgina següent)

Un llibre nou Sempreviva d'Antoni Martorell

Amb la doble finalitat de mantenir fresca i a l'abast de tothom la memòria i tradició musical del poble, i al mateix temps perquè pugui ésser d'utilitat als que s'inicien a la música, el nostre pare Martorell acaba de publicar *Sempreviva*, un llibre que conté un aplec de cançons i tonades populars de les nostres illes, la majoria d'elles d'un inefable record d'infància i joventut. Entre elles hi ha *Pastoret, ¿d'on vens?, Pipa, treu foc, Cançó de festeig, Sant Joan Pelós, A la ciutat de Nàpols, Arri, arri, somereta, Ton pare no té nas, La filadora fila, fila, Deixem lo dol, En Pep Gonella té...* i així fins a quaranta cançons inoblidables.

El mateix pare Martorell justifica així aquesta edició: *El nostre poble balear és tributari i hereu d'un sistema musical que començà a instal·lar-se dins la conca mediterrània, ara fa dos mil cinc-cents anys, aproximadament. Aquest sistema és el sistema modal grec d'ascendència pitagòrica que, amb les seves variants i transformacions, és la base del nostre llenguatge musical d'avui. I més endavant continua: Dos objectius primordials han estat el mòbil d'aquest aplec de*

Detall de la portada del llibre

cançons: col·laborar a la conservació del nostre patrimoni popular musical arcaic, greument amenaçat d'extinció, i ajudar a descobrir les arrels més primitives del nostre folklore musical, mitjançant una tasca analítica de la cançó o tonada. Enhorabona per la nova aportació musical del nostre il·lustre país. - O.A.

Nota de premsa Comunicat del PSM- Nacionalistes de Mallorca

Les festes de Sant Bartomeu ens han costat més de 3'5 milions

En el passat plenari del mes d'octubre el batlle contestà unes preguntes del Grup del PSM-Nacionalistes de Mallorca sobre el cost de les Festes de Sant Bartomeu.

Quan es va presentar el programa, per justificar que les berbenes d'enguany les organitzaria directament l'Ajuntament i no una entitat del poble, com era costum, se'ns va dir que les festes no costarien res a l'Ajuntament.

La realitat ha estat molt distinta: el total de les despeses, segons la resposta escrita del batlle, és de 6.594.299 pts. i els ingressos de 3.496.150 pts., distribuïts en 470.000 pts. de publicitat, 1.830.400 pts. d'entrades a les berbenes i 1.195.750 pts. de bar.

Entre les despeses destaquen 3.478.750 pts. gastades en conjunts musicals, 183.425 pts. en serveis de seguretat i les 500.000 pts. de la festa final.

Al comprovar la relació de factures hem observat que a la resposta del batlle s'havien omès el cost de les begudes refrescants del bar, la mà d'obra de les berbenes i bar, els trofeus i alguns factures menors que pujarien més de mig milió el total de despeses.

El resultat final és semblant al de la Fira celebrada fa uns anys, el que havien de ser guanys han estat pèrdues, més de tres milions i mig de pessetes, sense que cap entitat del poble se n'hagi beneficiat ni hagi augmentat la qualitat de les festes.

Les invitacions de les berbenes, un secret

El grup del PSM-Nacionalistes de Mallorca també havíem sol·licitat el número d'invitacions de les berbenes i la relació de persones o entitats a les quals el batlle havia convidat. No hem rebut contesta, ¿hi deu haver res a amagar?

L'enllumenat exterior de l'església

Segons la resposta del batlle al darrer Plenari, l'enllumenat exterior de l'església ha costat 2.240.292 pts.

Les condicions sanitàries del menjador de la 3ª edat

La moció presentada pel grup municipal del PSM-Nacionalistes de Mallorca a l'Ajuntament de Montuïri sobre les condicions sanitàries del menjador de la 3ª edat, podia fer pensar que les condicions higièniques del menjador no eren les adequades. Convé clarificar, per tant, que la moció es referia exclusivament als problemes ocasionats per la manca d'excusat, denunciat pels usuaris del menjador a l'Ajuntament feia molt de temps.

Grup Municipal del PSM-Nacionalistes de Mallorca

Programa d'adults Mancomunitat des Pla S'ofereixen classes de:

- Alfabetització
- Graduat Escolar
- Preparació proves lliures (FP-1, Auxc. clínica, Administratiu, Jardí d'Infància)
- Anglès
- Alemany
- Macramé
- Dibuix tècnic
- I altres tallers...

Nota del Patronat de la 3ª Edat

(Ve de la pàgina anterior)

5.- No obstant això i tota vegada que s'efectuaren obres a la cuina i menjador, durant un període de 15 dies que començarà el proper 2 de novembre; el servei del menjador s'oferirà en el restaurant Es Dau, si bé seran les mateixes cuineres les que allà elaboraran el menjar. D'aquesta manera no s'haurà interromput el servei del menjador, ni tan sols el dels domicilis particulars, si bé és inevitable un cert encariment durant aquest període de temps.

6.- Desitjам posar ben clar que l'haver elaborat durant 15 dies el menjar fora del nostre local sols obeeix a la reforma material dins les mateixes dependències, i no a cap ordre de tancament provinent d'autoritat sanitària, tal com consta en l'al·ludida nota de premsa del P.S.M.

Montuïri, 27 d'octubre de 1992

Els consells del manescal

L'obesitat en els animals de companyia

L'obesitat en els animals de companyia i concretament en el ca i el moix és un tema que avui en dia interessa a molta gent. Diguem però, abans, que l'obesitat ve a ser el desordre alimentici que amb més freqüència es contempla a les clíniques d'animals.

Nutrició inadequada

Per altra part que hem de considerar l'obesitat com una nutrició dolenta. Així com avui ja tothom està convençut que la grassa a les persones és dolenta, també ho és en els animals. És una malaltia que afecta per terme mig a la tercera part dels individus, tenint la major incidència en les femelles, animals sanats o vells o poc actius, però sobretot en aquells que són alimentats amb menjar casolà.

No totes les races d'animals tenen la mateixa predisposició en aquesta malaltia. Els "basets", per exemple, o els "beagles", entre altres hi estan més predisposats.

Existeixen, per altra part, casos ben documentats que demostren una relació directa entre el pes d'un animal i el del seu propietari. Així mateix s'ha observat també una tendència a la obesitat en aquells animals, els amos dels quals són d'edat avançada. Això és degut principalment a un menor exercici físic i a una tendència a alimentar els animals amb menjar casolà, restes de la taula i llepolies.

Considerat el tema a escala mundial s'ha comprovat que els moixos regulen millor que els cans el consum voluntari d'aliments, degut tal vegada a l'origen subtropical dels seus antecessors, el quals, a diferència dels primers cans, d'origen nòrdic, no varen haver de sofrir mai grosses despeses, ja que el seu treball muscular també era escàs, per no haver de cobrir extensos territoris de caça, com aquells.

Per altra part, sols un 6-12 per 100 dels moixos es consideren obesos o grassos, segons dades de 1972, encara que actualment l'obesitat en els moixos pot haver augmentat degut als aliments preparats que se'ls hi dona o perquè se'ls deixa menjar tot quant volen.

Causas de l'obesitat

Quan el pes d'un animal supera el 15 per 100 del pes òptim, ja se'l considera obès. La obesitat és produïda, com hem insinuat abans, quan la ingestió de calories supera el desgastament energètic. Aleshores aquest excés es converteix en grassa i s'acumula per tot l'organisme. Quan un ca o un moix consumeixen un 1 per 100 més de calories de les que necessiten, s'originarà quasi un 25 per 100 de sobrepès.

L'obesitat no es deu simplement a una gana extraordinària; es tracta, pel contrari, d'una malaltia que, com qualsevol altra, prové de l'alteració de les funcions fisiològiques de l'organisme.

Els factors que predisposen l'aparició de l'obesitat inclouen, a més dels factors genètics, tots aquells que augmenten la ingestió d'aliments o els que disminueixen les despeses energètiques.

Efectes de l'obesitat

Els principals símptomes que es donen a conseqüència de l'obesitat són: dificultat respiratòria, hipertensió, malaltia de cor congestiva, disminució de les funcions hepàtiques, problemes en l'articulació o locomoció, manco tolerància a la calor, disminució de l'eficiència reproductora, increment del

nombre de casos d'infeccions de pell, i altres.

Tractament de l'obesitat

El tractament de l'obesitat requereix que el consum de calories sia menor que el desgastament. La pèrdua d'un quilo de grassa requereix un dèficit d'energia d'aproximadament 7.800 quilocalories. Aquest dèficit energètic pot ésser produït per un increment en els exercicis o per una disminució en el consum de calories.

Quan s'hagi aconseguit certa pèrdua de pes, amb la mateixa quantitat d'exercici, es consumirà manco quantitat d'energia. Per tant, per mantenir una velocitat de pèrdua constant de pes, l'exercici ha d'augmentar progressivament. I una vegada assolit l'objectiu, els exercicis no s'han d'acabar d'una manera brusca, sinó paulatinament tornar a la normalitat.

Joan Miralles Bibiloni

Seguridad y Limpiezas, S.A.

Gremio de Tejedores, 34 (Pasaje)

Tlfs. 29 50 92 - 29 50 66 - 20 63 11

Pol. Son Castelló

07009 Palma de Mallorca

Francisca Mas Sastre "Comelles"

Germana de la Caritat que durant onze anys cuidà nins de l'asil de Betlem i 18 exercí a Ca's Concos

Sor Francisca Mas i Sastre va néixer a Montuïri, dia 2 d'octubre de 1925, a Can Comelles, acomodada família cristiana, la major de tres germans. Havent perdut el seu pare quan era jove, es posà al cap davant de ca seva, assumí responsabilitats i treball. Sempre fou alegre, animadora i decidida amb les seves amigues.

Als 24 anys entrà a la Congregació de Germanes de la Caritat en el noviciat de Son Roca, aprenent, des de molt prest, a dominar el seu fort caràcter i a sotmetre, per amor a Jesús, el seu enteniment. Féu professió solemne per l'octubre de 1951.

El primer convent on habità fou a la Vileta, però al cap de poc temps passà al d'Esportes. Essent ella la més jove, s'esforçà en ajudar i conviure amb les germanes majors i comunicar-los l'alegria de viure.

L'any 1955 anà a cuidar els nins a l'asil de Betlem, a la Vileta. En plenitud de vida i força, visqué la seva maternitat espiritual entregant-se al servei

dels al.lots que allà vivien privats de la tendresa d'una mare i de l'autoritat d'un pare, qualitats que ella s'esforçà en suplir. Formà amb ells una vertadera família: els rentava, els vestia, els alimentava, participava en els seus jocs, feia alegres matances i, en dies de festa, els premiava amb una bona

bunyolada. Durant els onze anys que visqué en el centre, augmentà el nombre dels acollits fins a més de cent interns. No sabia negar-se a fer un favor, quan li demanaven. Per a ells adquirí del Marquès del Palmer, a la Colònia de Sant Jordi, uns solars i, ajudada pels benefactors de la institució, construí una espaiosa casa perquè els asilats hi poguessin fruit d'unes bones vacances d'estiu. Aquests darrers anys, molt s'alegrava de rebre freqüents visites d'aquells nins, convertits ara en honorats pares de família, que l'any 1990 li rendiren un sentit homenatge, obsequiant-la amb una palangana de plata.

Com una mare sofreix quan perd un infant seu, ella molt sentí quan, per obediència, deixà l'asil i passà a la comunitat de Porreres, dedicant-se a l'ensenyament dels petits i a servir les germanes majors, que cuidà amb tendresa i els donà eficient ajuda. Degut a una delicada malaltia d'una religiosa del mateix convent, s'oferí per servir-la, vivint amb ella a Biniaraix.

Recuperada la malaltia, la destinaren al convent de Ca's Concos. Aquí visqué durant 18 anys posant-se al servei del poble. El seu amor s'estengué als malalts, als necessitats, als impeditos, que vestia, els rentava la roba, cuidava de la neteja i bon ordre de les cases. ¿Quantes malalties descobrí el seu ull clínic? ¿Quants en salvà la seva prestesa i diligència en conduir-los a la clínica? ¿Quantes dificultats per poder cobrar un subsidi solventà la seva destresa i mà esquerra? El seu pas posava pau a les famílies; comunicava bon ànim a tots els qui s'hi acostaven; alliberava els tristes i afeixugats per preocupacions, donant-los alegria i conhort. Fou una germana de la Caritat.

Quatre anys abans de la seva mort se li descobrí una greu malaltia que, a pesar dels esforços del metges i d'haver sofert dues operacions, l'anà debilitant paulatinament i ella la suportà amb resignació cristiana. Dia 22 de setembre de 1991, confortada amb els sacraments, que demanà conscientment i rebé amb devoció, entrà a la casa del Pare.

M. Lladó i Ayarte, Pvr.
(Rector de Ca's Concos)

I demà què?

PLA "Sa BANCA" DE JUBILACIÓ

BANCA MARCH

Esperam

Dos dits de seny

Autoestima responsable i adulta

L'altre dia quan parlàvem de l'auto-concepte com a projecció personal pensàvem que no es pot entendre si no hi afegim el que significa l'autoestima. Ambdós complementen l'estil personal de vida i la projecció que en fem de la mateixa. Una vida que té uns moments claus durant els sis primers anys de la nostra existència, així com també el període que visquérem de l'adolescència. I deim que són moments claus perquè en aquests anys hi ha dos factors que influïren dins les nostres vides: *la família i l'escola*.

Les persones més significatives de la nostra infància i de la nostra adolescència, aquelles que admiràvem, varen ésser les que influïren en l'estructuració del nostre autoconcepte i de la nostra autoestima. I uns dels que més solen influir són els pares i els mestres degut a que gran part del nostre temps va estar sota la seva responsabilitat.

Segons els missatges que rebérem d'ells vàrem anar formant la idea que tenim ara de nosaltres mateixos. Si els missatges que rebíem eren negatius, la nostra imatge creïa devaluada, submissa, desconfiada, insegura, amb baix autoconcepte i baixa autoestima.

Per tant és molt possible que avui, ja adults, tenguem certes tendències a no saber-nos expressar, a tenir inseguretats davant les dificultats, a ser passius, poc participatius, a estar preocupats per allò que als altres diran, etc.

En canvi, si la majoria de missatges eren positius, és a dir, promocionaven la nostra personalitat, valoraven les nostres tasques, ens ajudaven a tenir una opinió crítica davant el món que ens envoltava, etc., aleshores desenvolupàvem molt millor la nostra capacitat, la nostra imaginació, la seguretat en nosaltres mateixos, el nostre autoconcepte i una alta autoestima, que avui ens pot servir per no deixar-nos influir ni manipular.

De ser així, estarem més segurs de nosaltres mateixos, creurem amb les nostres capacitats sense compararnos, tindrèm una opinió lliure sense

submissió ni rebel·lia.

Aquesta reflexió pretén, per una part, ésser un toc d'atenció per tal que cuidem el llenguatge i les maneres a l'hora de comunicar els nostres pensaments a les persones que hem de tenir esment; i per altra perquè serveixi d'ajuda a aquells que, tenint *dos dits de seny*, intenten millorar la seva convivència amb els altres.

Salomó

Ajudes de la Conselleria d'Agricultura

A fi que els pagesos puguin sol·licitar les ajudes que anualment es concedeixen mitjançant la Conselleria d'Agricultura i de cara a la pròxima anyada, transcrivim la seva relació.

Denominació	Plaç sol·licitud	Servei
Millora de l'eficàcia de les estructures agràries	Tot l'any	Gabinet Tècnic
Retirada de terres de cultius herbacis	Gener-Febrer	" "
Cessament anticipat de terres agràries	Tot l'any	" "
Indemnitzacions compensat. de muntanya	Segon trimestre	" "
Inversions col·lectives a zones desfavorables	Tot l'any	" "
Ajudes a estudiants F. P. Forestal	Quart trimestre	" "
Maquinària i altres mitjans de productivitat	Tot l'any	" "
Prima per abandonament definitiu de la vinya	Maig-Juny-Juliol	" "
Prima en benefici productors d'oví-caprí	Segons convocatòria	" "
Primes especials a productors de carn vacú	Tot l'any	" "
Prima per al manteniment vaques nodrisses	Gener	" "
Millora per trans. i comer. prod. agraris i pesca	Tot l'any	Indústria i C.
Millora tract. transf. i comerç. " " "	Tot l'any	" "
Producció d'oli d'oliva	Segon trimestre	" "
Foment de denominació d'origen	Tot l'any	" "
Foment de l'artesania rural en zones 5B	Tot l'any	" "
Ajuda cessió llet a centres escolars	Tot l'any	" "
Qualitat controlada	Tot l'any	" "
Ajuda a l'alimentació animal (garrova trossej.)	Tot l'any	" "
Auditories i estudis viabilitat associac. agrar.	Tot l'any	" "
Capitalització d'associacions agràries	Tot l'any	" "
Organitz. professionals agràries i cooperatives	Segons convocatòria	" "
Finques col·laboradores C.A.I.B.	Tot l'any	Agricultura
Finques col·laboradores M.A.P.A.	Tot l'any	" "
Agrupació de tractament integrats agricultura	Primer trimestre	" "
Agrupacions de defensa vegetal (Adv.)	Primer trimestre	" "
Reconversions de cítrics	Primer trimestre	" "
Contractacions d'Assegurances Agràries	Segons collita	" "
Asoc. de criadors de bestiar i defens. sanitària	Tot l'any	Ramaderia
Ajudes a associacions de races autòctones	Tot l'any	" "
Ajudes a reproduccions selectes no bovins	Tot l'any	" "
Ajudes a certàmens ramaders de la C.A.I.B.	60 dies abans cert.	" "
Nuclis de control lleter: incorp. de finques	Tot l'any	" "
Reposició de bestiar sacrificat en campanyes	Tot l'any	" "
Indemnització per sacrifici i per sanejament	Tot l'any	" "
Foment de produccions forestals fustables	Tot l'any	Segona
Foment de produccions forestals no fustables	Tot l'any	" "
Agroturisme a Balears	Tot l'any	Serida
Agroturisme rural a Balears	Tot l'any	" "
Modernització de vaixells 5/33 m. eslora	Fins a setembre	Orden.pesquer
Equipament de ports pesquers	Fins a setembre	" "

Poema

Eines i feines del camp

(II)

Se posaven a sembrar
fins que havien acabat,
faves i ordi amb sa mà,
civada, ciurons i blat
i altres llegums per cuinar;
un poc més que l'any passat,
que massa prest s'acabà.

L'amo mirava es llenyer
i llenya no hi havia massa:
al.lots, n'haurem d'anar a fer
i traurem qualque rabassa,
que en fer fred mos caurà bé.

Quan Nadal era passat
i s'acostava es febrer,
l'amo se mira es sembrat
i ja verdea es sementer
i diu a tots: es més que ve
vull tot això entrecavat.

Els ses arades passaven
dins es solcs, davant, davant;
ses dones entrecavaven
i amb sa xapeta llevaven
totes ses herbes des camp.

Mentre s'estiu s'acostava
veien es sembrat granar;
sa madona preparava
tots es sacs per posar es gra.

Amb sa falç o es volant,
o sa corbella esmolada
tot lo sant dia suant,
solien fer sa segada,
i es dematí amb sa rosada
feien ses garbes cantant,
si veien bona s'anyada.

Ja segat, garbes fermades,
agafaven es rampins
i feien ses espigolades
aplegant espigues i brins,
aprofitant ses rosades
que sol fer es dematins.

Sense perdre cap minut
duien ses garbes a s'era,
es mul davant i ell darrera,
tira que tira, "menut",
farem grossa sa garbera.

Antònia Adrover "Manxes"

Carta al Director

A "Sa Talaia d'en Rubí"

Amb el desig de posar en clar alguns conceptes exposats a un dels articles firmats per *Sa Talaia d'en Rubí* de fa uns mesos voldria que **Bona Pau** donàs cabuda a aquestes línies:

Fa 30 ò 40 anys la sala de sessions de la Casa de la Vila no era tan lúgubre com la descriu. Tenia una finestra que donava a la Carniceria i llum elèctrica.

Aquesta sala era també biblioteca municipal. Hi havia al voltant estanteries plenes de llibres, enquadrats o forrats de blau; no el falangista, ja que foren enquadrats abans; i una enciclopèdia "Espasa" amb els apèndix que es publicaven. Hi tenia accés qualsevol persona amb inquietuds culturals.

La part superior de les estanteries estava coberta per una mena de gelosia de ferro i s'hi podien veure els llibres. La inferior tenia portes, generalment tancades.

La decoració: un Santcrist i quadres de *Franco* i *José Antonio*; era la pròpia d'aquell temps.

La visita a l'Ajuntament no era obligada per a ningú. Si no hi hagués anat "a fer caramull i pillar sa gorra" no li hagués molestat la visió dels dirigents.

El "vino español" no era a base de coca amb verdura i vi, sinó de galetes i confits, que també són nostres, elaborats per la pastisseria "Esteve", de Ciutat, que estava situada prop de la

Plaça d'Espanya.

El licor: "mistela", conyac, anís... es comprava amb garrafes de quatre litres de la fàbrica "Jordi Perelló" de Llubí.

És fals que la fi de la festa acabàs amb balls regionals organitzats per la Secció Femenina pel simple fet que dita organització no tengué mai coros i danses a Montuïri. Solien venir espectacles com "*Rapsodia Española*", patinatge artístic o alguna comèdia.

Quan sortien a ballar alguns espontanis (homes o dones) no eren de falange, la qual cosa ells mateixos poden confirmar, ja que, gràcies a Déu, encara conserven llurs facultats artístiques i bon humor, com es demostra en les ocasions que es presenten.

Per acabar suggeresc que quan parlis o escriguis ho facis amb objectivitat, deixant de costat tota vel.leïtat subjectiva.

Flor de lis

Nota: El no firmar amb el nostre nom es deu a que tampoc hi firma "Sa Talaia d'en Rubí"

N. de la R. Bona Pau fa constar que disposa de les senyes personals d'un i altres.

Classes de català

Les classes de català gratuïtes organitzades conjuntament per **Bona Pau** i l'Associació de Majors s'iniciaran el proper dijous, 5 de novembre, a les 8 del vespre a la Biblioteca Municipal.

Instal.lacions sanitàries

MIQUEL BARCELÓ

Banys i complementos

Reparacions en general

CARRER ES PUJOL, S/N
TLFS. 16 82 27 27 64 92

07230 MONTUÏRI (Mallorca)

Cabrera: Una excursió instructiva i profitosa per als alumnes de 6è, 7è i 8è de l'escola de Montuiri

Dijous dia 1 d'octubre els alumnes dels cursos sisè, setè i vuitè de l'escola de Montuiri anàrem d'excursió a Cabrera. Vam partir de Montuiri a les 9 del matí amb autocar fins a la Colònia de Sant Jordi. Allà davallàrem de l'autocar i van entrar a un lloc on ens mostraren una maqueta d'allà on estàvem a punt de partir cap a Cabrera.

A les 10'15 entràvem dins el vaixell per emprendre camí cap a l'illa desitjada. Les monitores ens van donar una brúixola i uns prismàtics per poder contemplar la bellesa del paisatge i les illes i illots que trobaríem pel camí.

Al cap de poc temps vam passar per "Na Foradada", s'illot de "Na Foradada", s'illot "Pla", "Na Pobra", "Na Plana". Bastant lluny vérem "N'Esponja", "L'Imperial", "Na Fonoll", "Ses Bledes", illa de "Ses Rates", "Sa Conillera" i altres petites, els noms de les quals és difícil de recordar. Finalment vàrem entrar al port de Cabrera, i en poc temps vàrem desembarcar per fer, a partir d'allà, l'excursió programada per a aquell dia.

Una vegada haver botat del vaixell i haver contemplat el paisatge i rebut una explicació d'així com era l'illa, ens n'anàrem cap al Castell de

Els alumnes que enguany han començat primer amb la seva tutora, el dilluns dia 26 d'octubre després d'haver fet una visita al mercat. Aquests no pogueren anar a Cabrera, però ja comencen a començar-se amb les necessitats dels majors.

Cabrera. Allà en aturàrem una bona estona per tornar-nos explicar moltíssimes més coses de Cabrera. Els primers que havíem arribat allà dalt érem del alumnes de setè. Per això vàrem haver d'esperar els de sisè i els de vuitè.

Una vegada haver rebut noves explicacions tornàrem pel mateix camí i ens dirigírem cap a la vorera de la mar per nedar.

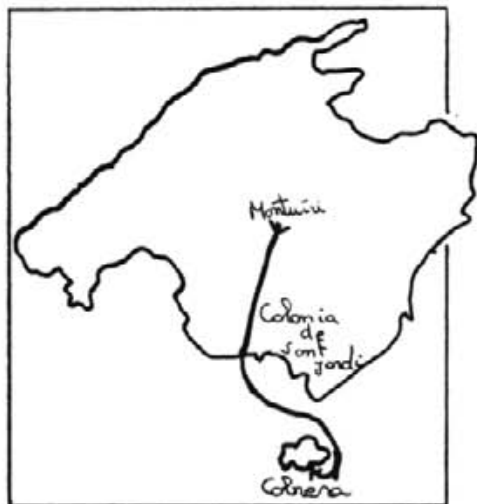
Quan acabàrem de nedar ja era hora e dinar hi ho férem davall una figuera, on encara ens explicaren més coses. I després tornàrem caminar un poc més fins que va ésser hora de tornar al vaixell que ens retornaria a Mallorca.

Opinió d'un alumne

L'excursió a Cabrera va estar bé, ens va agradar extraordinàriament. Lo que no ens va agradar tant fou l'haver de caminar molt, perquè aquell dia feia molt de sol i et cansaves molt de pressa.

El Castell de Cabrera era bastant bonic i fou molt "guai" pujar per les escales tan petites i en forma de caragol.

A la platja hi vàrem estar massa, perquè ens vàrem banyar i també ens vàrem haver de refrescar després de suar tant.

Gràfic presentat per un altre alumne.

Després ens vingué a cercar el vaixell i vam anar a la Cala Blava, un lloc on es veia el fons des del vaixell.

Des d'aquest lloc ja ens dirigírem una altra vegada a la Colònia per agafar de bell nou els autocars que ens varen tornar a Montuiri.

Nota. - Tots els alumnes que anaren a Cabrera feren unes redaccions, les quals es poden considerar de dignes i, en general, ben presentades. Uns treballs il·lustrats amb gràfics, itineraris, història, natura, vegetació, fauna i altres detalls. D'ells n'hem resumit alguns escrits i tret els gràfics que apareixen en aquesta pàgina. Ometem els noms perquè, en aquest cas, és l'aspecte manco important i en alguns, perquè la firma es il·legible.

Aquesta era la capçalera d'un dels treballs presentat per un alumne

Dos equips de bàsquet femení han començat la lliga

Els juvenils ja estan classificats per a les finals del campionat de Mallorca de I divisió

El mes d'octubre ens ha duit el començament dels campionats unificats de bàsquet on el Club Montuïri hi participa amb dos equips femenins: mini i infantil. Com férem amb els conjunts de futbol, el proper mes vos farem la fitxa de cada equip: entrenadors, delegats, jugadores, equips i dates de la competició.

Quant al futbol, els de I Preferent no han perdut cap partit i seguïen amb els titulars de BONA PAU del mes passat: "Perden a casa el que guanyen fora". Ara bé, han duit més punts de fora i això ha augmentat el compte de positius. Els juvenils, sense perdre cap partit des del maig de 1991, continuen com a líders i ja estan classificats per a disputar el play-off final que classificarà als representants de Mallorca a les finals de Balears. Els cadets segueixen una marxa totalment regular i van millorant els benjamins. Els infantils no han assaborit encara la victòria en l'actual lliga, però, per part del entrenador i responsables, es va tot el possible per aixecar la moral, la força i la qualitat d'aquest equip.

Finalment, dia 22 de novembre començaran els torneigs comarcal de futbol-sala escolar on hi participen un equip de ciclo inicial i un de benjamí del col·legi públic Joan Mas i Verd. Més informació, a la propera edició.

RESULTATS

Els resultats dels equips de futbol montuïrers del passat mes d'octubre han estat el següent:

Benjamins

Campos, 6 - Montuïri, 0
 Montuïri, 2 - Ses Salines, 8
 Apa Femenines, 2 - Montuïri, 4
 Algaida, 2 - Montuïri, 2
 Montuïri, 0 - Manacor, 8

Infantils

Campos, 1 - Montuïri, 0
 Montuïri, 0 - Escolar, 2
 Ol. Manacor, 10 - Montuïri, 0
 Montuïri, 0 - Ramon Llull d'Inca, 2
 Badia Cala Millor, 6 - Montuïri, 1

Cadets

Montuïri, 3 - Badia Cala Millor, 1
 Espanya, 2 - Montuïri, 0
 Montuïri, 1 - Xilvar, 0
 Murense, 1 - Montuïri, 1
 Montuïri, 1 - Sallista d'Inca, 1

I Preferent: Imbatuts a l'octubre
Equips de futbol base: Bé els cadets
Millorant els benjamins
Cercant solucions per als infantils
Dia 22 d'aquest mes, inici del torneig comarcal de futbol base escolar

Els benjamins no començaren molt bé, però gràcies al seu esforç milloren poc a poc

Juvenils

Manacor, 3 - Montuïri, 3
 Sóller, 1 - Montuïri, 3
 Montuïri, 2 - Esp. de Lluçmajor, 0
 Pollença, 0 - Montuïri, 3

I Preferent

Montuïri, 2 - Binissalem, 2

Va estrenar nou estil de camisetes l'equip montuïrer. Disseny que ha motivat polèmica i diversitat d'opinions atès que -encara que sigui més modern- no té les línies verticals de tota la vida. A punt va estar el Montuïri d'acabar amb la imbatibilitat del qui, aleshores, era líder. Un error local a manca de cinc minuts va propiciar l'empat quan els visitants actuaven amb deu jugadors.

Alcúdia, 1 - Montuïri, 2

Tres anys consecutius amb bons resultats dins aquest camp. Victòria justa després de remuntar un 1-0 local als inicis de la segona part. Les dimensions del camp afavoriren el bon joc montuïrer.

Montuïri, 2 - Xilvar, 2

Si contra el Felanitx es va permetre igualar un 2-0 a favor i davant del Binissalem es va produir l'empat quan els visitants jugaven amb un home menys, en aquest encontre i davant d'un mal classificat rival es donaren

ambdues circumstàncies: Del clar 2-0 a favor es passà en els darrers minuts al 2-2 i actuant els contraris només amb deu jugadors.

Consell, 0 - Montuïri 1

Tercera victòria consecutiva a camp contrari. El Montuïri guanya punts a fora i després els regala en "Es Revolt". Esperem que les extraordinàries actuacions a camp contrari arribin també completes a la vila. Millorarà el Montuïri de casa a partir de novembre?. Segur que sí. Pot fer-ho.

Partits de futbol que es jugaran en Es Revolt el mes de novembre

Diumenge, 01 novembre
 Montuïri-Campos I preferent 16
Dissabte, 14 novembre
 Montuïri-Alcúdia cadet 15'45
Diumenge, 15 novembre
 Montuïri-Andratx I preferent 15'30
Dissabte, 21 novembre
 Montuïri - S'Horta benjamí 11
Dissabte, 21 novembre
 Montuïri-Poblinfant 15'45
Diumenge, 22 novembre
 Montuïri-Manacor A juvenil 15'30
Dissabte, 28 novembre
 Montuïri-Patronat cadet 15'30
Diumenge, 29 novembre
 Montuïri-Cala d'Or I prefer 15'30

Temps passat

25 ANYS ENRERA

Novembre de 1967

Primer curset prematrimonial

El primer curset prematrimonial que es va celebrar a Montuïri tengué lloc la darrera setmana de novembre d'aquest any, i els assistents foren 30. Es va celebrar en el Centre d'Acció Catòlica.

50 ANYS ENRERA

Novembre de 1942

Funcionaris administratius

Antoni Vaquer Mayol, que era funcionari administratiu de l'Ajuntament, dia 23 de novembre d'aquest any se'n va haver d'anar a fer el servei militar. I com que Joan Sampol Cerdà, també funcionari, es trobava en permís, la Corporació va nomenar Miquel Mas Gomila perquè s'encarregàs dels serveis administratius i de les oficines.

100 ANYS ENRERA

Novembre de 1892

Revisió del bestiar

A efectes de "requisita militar", dia 29 de novembre es convocaren els veïns perquè "acudissin amb el seu bestiar a la casa de la vila per a la deguda ressenya que practicarà el manescal, Joan Miralles, auxiliat pels dependents del municipi".

Cuinar en casa Pasta de panades

Per fer la pasta de panades s'hi han de posar dues parts d'oli d'oliva, dues de llet i una de saïm fus. I la farina de panada que es necessita.

Margalida Fiol "Purxa"

Demografia

Octubre de 1992

Naixements

Dia 16.- Maria Antònia Sastre Sampol, filla de Josep Miquel i Antònia.

Matrimonis

Dia 3.- Bernat Aguiló Siquier amb Jerònia Arbona Roca.

Dia 12.- Antoni Sansó Socias amb Margalida Antònia Arbona Mayol.

Dia 30.- Maties Verger Gomila amb Magdalena Duran Bauzà

Defuncions

Dia 24.- Margalida Vaquer Amengual, viuda de 82 anys. "Muret".

Pluviòmetre

Novembre de 1992

Dia	3	3'5	litres	metre	quad.
"	4	3	"	"	"
"	5	2	"	"	"
"	8	5'7	"	"	"
"	9	7'1	"	"	"
"	11	4'1	"	"	"
"	13	12'6	"	"	"
"	14	8'7	"	"	"
"	17	0'3	"	"	"
"	18	2'1	"	"	"
Total		49'10	"	"	"

Refranys

Novembre humit,
te farà ric.

Si pel novembre trona,
la collita sarà bona.

Gloses

Amb motlu de les noces d'argent
del seu fill Antoni

Tots plegats volem honrar
anit, aquest matrimoni;
d'ell tenc una vanaglori'
que no es varen divorciar,
de cor els vull desitjar
salut i un benestar
fins es dia que es morin.

Amb bona devoció
un senyor vull saludar:
salut amb so cor amb sa mà
es vostre senyor rector.
Vengué de Son Carrió
i per Montuïri passà;
mos vàrem donar sa mà
i com a bon capellà
jo sempre el vull respectar,
que en tenc obligació.

No és raro que jo cavil.li
en defensa de lo meu:
el salut, don Bartomeu
com a bon paisà meu
des poble de Montuïri:
vostè és capellà d'auxili
sempre en defensa de Déu.

No puc passar que no faci
memòri' de lo passat:
salut amb so cor eixampliat
una jove de bondat
que aquí li diuen "Na Cati".
Vuit dies me curà amb graci'
que mai ho he oblidat;
de fresc estava operat
d'una trista enfermetat;
desig que ningú la passi.

Si vos dic cap cosa ara
trob que m'heu de perdonar:
"Cati" te vull demanar
si no és massa preguntar
si ets fadrina o casada,
si actues com empleada
d'allà on me vares curar:
si "segueis" es mateix pla
que Déu te pugui ajudar
i que et puguis conservar
amb sa salut que tens ara,
igual desig per ta mare,
que es pugui recuperar.

Miquel Massanet "Parr"

Noces d'or

Novembre de 1942

Dia 18.- Rafel Fornés Vich "Móra"
amb Margalida Miralles Lladó "Pastor".

Dia 21.- Bartomeu Garcias Sastre
"Mosson" amb Maria Garau Miralles
"Botet".

Dia 29.- Miquel Verger Socias "De
Pola" amb Antònia Aina Pocoví Mayol
"Serena".

Restaurant
PUG DE SANT MIQUEL
(Dimarts tancat)

Ctra. Manacor, Qm. 31 - Tlf. 64 63 14 - Montuïri

<p>Llom amb col Arròs brut a la marinera Sopes mallorquines</p>	<p>Frit Coloms Cabrit torrat</p>
--	---

Nombroses activitats parroquials han començat amb l'inici de curs

Curset de novius

S'ha realitzat el primer curset pre-matrimonial del curs 1992-93 a Porreres amb bastant assistència i participació. Les parelles valoren positivament aquestes trobades, sobretot perquè descobreixen aspectes importants per a les seves vides. El següent curset serà a Petra i començarà el proper 16 d'aquest novembre.

Catequesi familiar

El passat 23 d'octubre va començar la catequesi familiar. S'han fet dos grups, de primer i de segon. Es farà cada divendres a les 21 hores a la rectoria.

Procés de fe

Ha començat el curs de procés de fe amb els joves de desitgen profunditzar dins la seva fe cristiana. Les trobades són cada quinze dies, en dissabte.

Grups de lectors

S'han constituït quatre grups de lectors el quals cercaran gent per col·laborar en les lectures de les misses dominicals i de les celebracions. Duran personalment les lectures fotocopiades a totes les persones interessades en col·laborar. Seria convenient que més gent s'animàs a col·laborar amb aquesta tasca a fi que les nostres celebracions de cada vegada sien més participades.

Domund

El passat diumenge, dia 18 d'octubre, es va fer la col·lecta del Domund a favor dels missioners i missioneres que són a evagelitzar en nom nostre. La col·lecta fou de 73.370 pessetes, superant les 69.500 de l'any passat. Dita col·lecta ja ha estat entregada a les missions.

Formació de catequistes

Per aquest curs i a nivell de Sector Pastoral de l'arxiprestat de Petra, en el que està inclòs la nostra parròquia, es-

Les faroles dels graons

No han afavorit gens la imatge de l'església les faroles que s'hagueren de col·locar per il·luminar la seva façana. Molts consideren que també hagués anat bé un altre sistema

tan programades cinc trobades a cinc pobles diferents. La primera va tenir lloc a Algaida el passat dia 19 a la qual Mn. Onofre Torres, presentà el tema "Psicologia infantil entre 8 i 10 anys". Dia 1 de desembre se celebrarà la segona i tindrà lloc a Petra. La presentarà Mn. Llorenç Riera i versarà damunt el tema: "Què es necessita per ser catequista".

Formació per a cristians responsables

Dia 10 de novembre, dimarts, a la rectoria de Porreres es desenvoluparà el primer tema del curs de formació per a cristians responsables de les nostres parròquies solidàries. Versarà sobre "Seguiment de Crist, segons l'evangeli de Lluc" i serà dirigit per Mn. Francesc Ramis.

Diada de germanor (Dia de l'església diocesana)

El proper diumenge, dia 15, se celebra la col·lecta del dia de germanor. Ja va fons anys que s'inicià amb motiu de prendre consciència que entre tots els cristians hem de sostenir la nostra es-

glésia. Es repartiran uns fulletons per fer nous subscriptors. Poden passar a recollir-se per la sagristia o la rectoria.

La següent reflexió comparativa és suficientment eloqüent:

Una aportació de 1.000 pessetes mensuals, ¿és elevada o normal?

Si un fa comparacions veu el que suposa cada mes:

Una subscripció a un diari	2.000
Un cafè cada dia	2.250
Una canya de cervesa al dia	2.700
Un paquet de "ducados" "	2.100
Una entrada setmanal al cinema	1.600
Un cupon de l'ONCE cada dia	2.600
Una pel·lícula de video setmanal	1.600

És evident que l'aportació a les activitats de la parròquia/Església ben bé val el cost d'una cervesa, d'un cafè, d'un diari, d'un paquet de tabac...

Concerts a l'església Amb motiu de Santa Cecília

Seguint el costum d'anys passats, el nostre temple tornarà ser marc per als concerts que el Patronat de Música organitza amb motiu de la patrona dels músics, Santa Cecília. Se celebraran els propers 14 i 28 de novembre i començaran a les 20'30, després de la missa vespertina.